

Vipavski glas št. 33

SLOVENIJA

„društvo za branbo narodnih pravic“
 je sprijela gospoda *Radoslava Silvesterja*
 pekovski podmojster v Postojni za svojega čuda.
 Objavljeni 25. februarja 1869.

Dr. Jan. Plešc
 Predsednik

Mr. ...
 Tajnik

Druck und Verlagsanstalt in Gubliana

...

Ni znamenje na polju to,
to moje je srce gorkó,
in ta obraz, prepoln miline,
je slika moje domovine.

Ta svetla luč – moj srčni žar,
le njej plamti in bo vsekdar,
in z duše cvetjem plamenitim
njo kitil bom, kot zdaj jo kitim.

Njo prvi spev je moj slavil,
poslednji njej se bo glasil,
in zadnji glasi ti mi bojo:
Bog čuvaj domovino mojo!

Simon Gregorčič

Bralcem čestitamo ob dnevu državnosti - četrti obletnici samostojne
Slovenije!

UO

MATI DOMOVINA

Slovenski pregovori nas učijo:

Ljubi domček, če ga je le za en lonček.

Ljubo doma, kdor ga ima.

Če človek pol sveta obteče, najboljši kruh doma se peče.

Hudo je, če te tuja vrata tolčejo po petah.

Slovenija je naša domovina, naša domačija, naš dom, očetnjava in lahko smo ponosni, da je tudi samostojna država. Pot do države je bila dolga celo tisočletje.

Vipavske interniranke so ob vračanju iz zaporov prepevale:

"Oh, kako je dolga, dolga pot iz tujine pa do doma." O njej so sanjali in jo želeli veliki možje slovenske besede,

Prešeren: "...kjer hiša mojega stoji očeta"; Gregorčič: "Oj

mati moja domovina, ljubezen moja ti edina, ti moja skrb in bolečina"; Cankar: "Domovina, ti si kakor zdravje";

Slomšek: "Živeti in umreti za slovenstvo".

Koliko ljubezni, vere in upanja v domovino Slovenijo so imeli naši primorski Čedermaci - Trinko Zamejski, Lojze

Bratuž, Filip Terčelj, Virgilij Šček. Že davno pred nami so se zavedali, da imamo Slovenci zgodovinsko pravico in pogoje za lastno državo.

Kako pa je danes z našim odnosom do domovine? Je država Slovenija res naša domačija?

Tako čudno se obnašamo, kakor da ne bi vedeli, kaj početi s to našo domovino in njeno državnostjo. V šolah še vedno nimamo primerne domovinske vzgoje, zato je naša stopnja narodne in domovinske zavesti nizka in vse premalo prisotna v šolah, vrtcih, na ulici, v uradih, gostilnah, predvsem pa manjka v naših glavah. Še vedno smo okuženi z "internacionalizmom", zato je pokončno zavedanje lastnih korenin kaj hitro označeno z nacionalizmom in neprofitnostjo. Tako tuje izrazoslovje zastruplja našo samostojnost in ogroža mlado državo.

Skrajni čas je, da odvržemo vso to bremenilno navlako in najprej popravimo naš odnos do moralnih vrednot, ki so žal poteptane. Ponosno in z veseljem razobesimo naše slovenske zastave in simbole državnosti, posebno na javnih mestih, v šolah, državnih in občinskih uradih, kar velja tudi za novo občino Vipava. Če so že uradne ustanove hladne do domovinske miselnosti, naj se s to mislijo ogrevajo naši domovi. Škodilo nam ne bi tudi malo več védenja o naših domačih narodnjakih Krelju, Lavrinu, Vrtovcu, Grabrijanu, Premrlu, Žgurju, Bajcu in drugih. To znanje bi nas napolnilo s ponosom in ljubeznijo do vipavskega slovenskega doma, da bomo lažje nadaljevali njihovo izpoved narodne zavesti.

Zaključujem to razmišljanje ob dnevu slovenske državnosti z željo, da bi še dolgo skupaj prepevali Ipavčevo pesem BODI ZDRAVA DOMOVINA.

Magda Rodman

OB 50-LETNICI ZMAGE NAD FAŠIZMOM IN NACIZMOM

Govor na prireditvi na Nanosu, dne 27.4.1995

Spoštovane gospe in gospodje, tovarišice in tovariši in vsi, ki ste danes prihili na naš prelepi Nanos, prav lep pozdrav!

Današnji dan, 27. april, je naša mlada Slovenija namenila spominu na vse ljudi, ki so se v dolgi zgodovini našega naroda borili za svobodo slovenskega naroda. Imenovali smo ga dan upora proti okupatorju.

Poleg tega spomina praznujemo v teh dneh tudi petdeseto obletnico konca druge svetovne vojne - obletnico zmage nad nacifašizmom. To je spomin na veličastno zmago antifašističnih sil vsega sveta. Spomin na zmago, ki so jo izbojevali z ramo ob rami zapadni zavezniki, rdečearmejci in odporniška gibanja po Evropi, med njimi tudi slovensko odporniško gibanje - NOB.

Pred petdesetimi leti smo bili prepričani, da je bila druga svetovna vojna zadnja morija ljudi, da je človeštvo spoznalo, da se s silo ni mogoče ničesar doseči, žal se naše pričakovanje ni uresničilo.

Za večino državljanov Slovenije je praznovanje dneva upora proti okupatorju pomembno. Še posebej veličastno ga moramo praznovati mi Primorci. Primorska je bila dolga stoletja v avstro-ogrski monarhiji. Bila je na prostoru, kjer si je nemški živelj hotel zgraditi most na Jadran. Da bi to dosegel, bi nas moral izgnati ali potujčiti. Ob koncu prve svetovne vojne smo bili sredstvo za plačilo Italijanom, za njihovo udeležbo v vojni na strani Antante. Italijani, posebno še italijanski fašisti, niso zbirali sredstev, da bi našo Primorsko napravili italijansko. Izvajali so gospodarski pritisk na vse, kar je bilo slovensko. Prepovedali so slovensko besedo. Povsod so viseli napisi: "Qui si parla solo italiano" (Tu se govori samo italijansko). Vršili so provokacije, da so lahko izvajali represije. Cilj je bil popolno uničenje Slovencev na Primorskem.

Temu zatiranju smo se Primorci upirali na najrazličnejše načine. Poznana je organizacija TIGR. Ni bilo malo posameznih - spontanih uporov ali pasivnega odpora. Veliko naših ljudi je moralo zbežati - največ v Jugoslavijo. Tako smo mi Primorci dočakali leto 1941. Takrat smo vsi, z redkimi izjemami stopili v vrste OF, ki je v naših krajih edina nudila organiziran upor proti italijanskemu fašizmu - proti zatiranju. Ta upor proti italijanskemu fašizmu se je iz meseca v mesec vse bolj razrašal. Bilo je veliko malih in tudi večjih spopadov širom Primorske. Prvi večji frontalni spopad med partizani in Italijani se je vršil 18. aprila 1942 prav tu na Nanosu. Ta nanoška bitka je pokazala, da smo Primorci odločeni boriti se proti fašizmu za osvoboditev Primorske izpod Italije in priključitev k Republiki Sloveniji. Po kapitulaciji Italije je na Primorskem nastal 9. korpus. Ves ta odpor je bil za pogajanja o meji med Italijo in takratno Jugoslavijo več kot plebiscit. To so morale upoštevati vse sile pri določitvi meje. Upor je tako prinesel priključitev Primorske k Sloveniji. Primorske borce lahko imenujemo borce za zapadno mejo Slovenije. Vsa ta borba je bila krvava in terjala veliko žrtev, je pa doprinesla, da je Primorska slovenska.

Naše prepričanje, da je s koncem druge svetovne vojne bilo tudi konec okupacije Slovenije, ni držalo. Izkazalo se je, da temu ni tako. Pojavil se je novi okupator, ki je iz leta v leto vse močnejše stegoval roke po Sloveniji.

Ponovno je slovenski narod enotno med letom 1990 in 1992 moral dokazati, da želi biti svoboden, sam gospodar na svoji zemlji. Tako je propadel dosedaj zadnji poskus tujca, da nas okupira. V junijski vojni smo z zelo malo žrtvami, predvsem zaradi

enotnosti vsega naroda, dosegli samostojno državo.

Ob dogodkih polpretekle zgodovine so se in se še danes pojavljajo različna gledanja in tolmačenja. Pustimo sedaj te sramotne in žalostne razklanosti iz naše polpretekle zgodovine. Zavijajmo rokave in usmerimo našo energijo v prihodnost. Strnimo vrste v naš skupni interes za lepšo prihodnost nas in naših zanamcev. Zgodovinarji pa naj opišejo potek dogodkov po zgodovinski verodostojnosti. Pri tem morajo pogledati dogodke tudi skozi očala Primorske in ne samo Ljubljanske pokrajine. Sedaj je čas, da stisnemo pesti in pokažemo vsem našim sosedom, da nas je premalo, da bi jih napadli, toda dovolj, da bi se mogli braniti in ubraniti. Dovolj nas je, da ubranimo vsako ped naše, s krvjo pridobljene zemlje. Sedaj ni čas, da razkazujemo našo borbeno pripravljenost, ampak pokažimo našo sposobnost v gospodarskem razvoju. Napak bi bilo, če mi urejamo razmere širom po Sloveniji ali še preko njenih meja. Mi si uredimo svoj ožji dom. Pometimo najprej pred svojim pragom. Ozrmo se po svoji novonastali vipavski občini, morda še v sosednjo ajdovsko občino, kajti ti dve občini sta ena gospodarska celota. Na tem območju je v zadnjih petdesetih letih zgrajenega ali narejenega veliko. Zrasla je močna kmetijsko predelovalna industrija: Fructal, Mlinotest, Agroind 1894 s svojo kletjo in mlekarno. Zrasla je lesnopredelovalna industrija, gradbena in še in še bi lahko našteval. Zraslo je veliko malih podjetji. Razvile so se uslužnostne dejavnosti, tako v Vipavi kot v Ajdovščini, razvilo se je tudi kmetijstvo. Vse to daje prebivalcem pogoje za lepše življenje. Vendar smo ljudje po naravi nezadovoljni, zahtevamo vse več in več in vse boljše in prav je tako. To je gonilna sila za razvoj, če ni razvoja, je propad. Prepričan sem, da je v novonastali Občini Vipava, dovolj energije za napredek. Prepričan sem, da bo novi neposredno izvoljeni župan znal strniti

vso to energijo in jo pravilno usmerjati v razvoj. To delo ne bo lahko, potrebno bo veliko dela in sposobnosti in polna zavzetost. Ta razvoj naj prinese nove kvalitete celotnemu območju vipavske občine. Razvijati se mora infrastruktura. Pri tem bi omenil telefon, ceste, vodovod, kanalizacijo s čistilno napravo, problematiko odpadkov, zaščito kmetijskih zemljišč. Na polovici izgradnje je ostalo reševanje šolskega prostora, posebno, če mislimo na devetletno obvezno šolanje. Pri tem ne smemo pozabiti, da se prav v času osnovnega šolanja gradi osebnost naših zanamcev, zato jim skušajmo nuditi čim boljše, da nam bodo s hvaležnostjo vračali. Nekaj obrtnih delavnic se je že uredilo v vipavski občini. Nekaj te obrti bi moralo prerasti v mala ali srednja podjetja, proizvodne obrti ali industrijo. Zato jim moramo nuditi vse možnosti za razvoj in tudi podporo. Začeti bi morali že pri nujenju primerne lokacije. Veliko se govori o turizmu, vendar je to zelo obsežen in zahteven projekt. Zahteva urejeno naselje, urejene turistične objekte, ne pozabimo tudi, da so turizem predvsem ljudje, ljudje naših krajev in še in še, da ne postavim pod vprašaj financiranja.

Gotovo stoje pred nami še mnoge naloge in obveznosti, toda nas dohiteva in prehiteva mlada generacija, nabita z znanjem in željami, ki bodo gnale naš gospodarski razvoj naprej in dale tukajšnjemu prebivalstvu boljše in lepše možnosti življenja.

Če bomo iztirili iz pravih tirnic, potem se lahko nadejamo velikih in bogatih premikov na naši življenjski poti v naši mladi suvereni domovini Sloveniji. Ne smemo pa izgubljati svojih moči v prepirih, kdo je več in kdo je manj naredil za Slovenijo. Preteklost naj bo zgodovina, sedanost in bodočnost pa težišče dela. In ne izgublajmo se v strankarskih prepirih ter interesih dnevne politike.

Naj živi Slovenija!

Dušan Lavrenčič

PO SLEDOVIH VIPAVSKIH ŽUPANOV /3. del/

BOGOMIR PERHAVEC /1866-1918/

Župan Bogomir Perhavec z ženo Katarino

Arhiv Okrajnega glavarstva Postojna se je vrnil iz Italije pomanjkljiv, zato sem v njem našla le tri zapisnike občinskih sej v obdobju 1910 - 1918. Čeprav ni podatka do kdaj je županoval Anton Hrovatin ml., se da sklepati, da je bil župan nekako do leta 1909/10. Morda bo to domnevo lahko popravil tudi kak naš starejši bralec in me dopolnil. Točno pa je v njem zapisano dejstvo, da je Hrovatina nasledil Bogomir Perhavec, roj. 1866, umrl 1918, veleposestnik iz Vipave. Posedoval je veliko zemlje, gozda in imel je še gostilno. Iz njegovega županovanja se je ohranil le en sam zapisnik občinske seje z dne 11. 10. 1917, ko je županovanje tudi odpovedal. Perhavec se je leta 1890 poročil s Katarino Trošt z Vrhov. Njuna poročna spalnica je bila razstavljena na razstavi stare opreme v

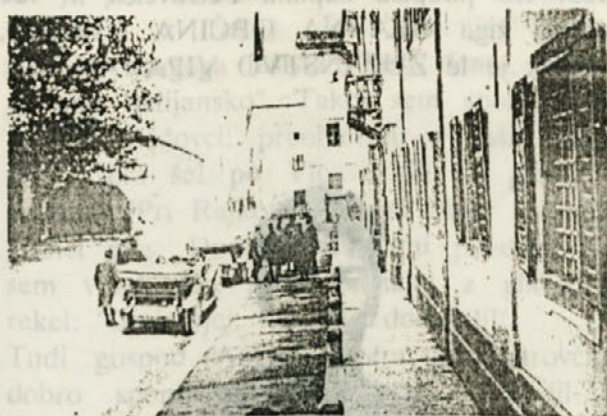
Vipavi. V zakonu sta imela deset otrok. Perhavec se je šolal v kmetijski šoli na Grmu pri Novem mestu.

Od leta 1904 pa do 1918 je bil deželni poslanec v Ljubljani in član cestnega deželnega odbora. Vršil je tudi dolžnosti gozdnega načelnika za občino Vipava, zato je bil skupaj s poslancem deželne vlade Ivanom Lavrenčičem pooblaščen od trinajstih gozdnih načelnikov vipavskih za razdelitev vipavskih gozdov. To pooblastilo z dne 27. 12. 1904 je ohranjeno v družinskem arhivu.

Leta 1917 je župana Perhavca zapuščalo zdravje, zato je zaprosil Okrajno glavarstvo Postojna, da ga razreši te dolžnosti. Ob koncu svoje prošnje je zapisal: "Glede namestnika ne bode težko, ker je v občini Vipava precej vrlih mož, ki nimajo niti deseti del toliko opravila kakor jaz". Prošnji je dodal zdravniško potrdilo dr. Gregorčiča iz Ljubljane. Okrajno glavarstvo je takoj sporočilo vipavski občini, da nemudoma razpiše nove volitve, ki so se nato res izvršile 23. 10. 1917. Župan Perhavec je bil razrešen dolžnosti županovanja. Ob koncu te seje je dodal besedo še dekan Lavrič: "Koliko se je župan Perhavec namučil glede opravizacije, koliko je dal živil revežem iz lastnega pridelka in da je razumno deloval v blagor občine". Predlagal je, da občinski odbor izreče zahvalo za njegovo požrtvovalno delo, kar se je tudi zgodilo.

V času Perhavčevega županovanja so bili v občinskem svetu naslednji odborniki: Franc Posega, Franc Bratovš, Josip Petrovič, Rafael Premru, Ivan Ferjančič, Janez Petrič, Franc Dekleva, Janez Kodelja, dekan Lavrič, Ivan Hrib, Josip Šček, Ivan Malneršič, Franc Tomažič, Matija Jež, Franc Andlovic. Zadnja točka dnevnega reda so bile "slučajnosti". Zapisnike je pisal

Franc Dekleva, županov namestnik je bil Franc Bratovš. Pod Perhavčevim županovanjem se je podpisovalo majniško deklaracijo (1917). Zaradi gradnje vojašnice je takrat občina zašla v velike denarne težave oz. dolgove.

Bogomir Perhavec, vipavski župan, pozdravlja gl. poveljnika avstrijskih front nadvojvodo Evgena Habsburga na poti na soško fronto

Zaradi pomanjkanja podatkov v arhivu sem poiskala še dodatne ustne vire pri tistih ljudeh, ki so Perhavca osebno poznali.

Alojz Rehar se župana Perhavca tako spominja:

»Ko je bil on župan v Vipavi, sem bil učenec osnovne šole. Dobro se ga spominjam, ker nas je kot šolarje na glavnem trgu v Vipavi februarja meseca 1917 učil, kako naj kot šolarji pozdravljamo cesarja Karla Habsburškega, ko se je peljal skozi Vipavo v spremstvu cesarice Cite.

Po razrešitvi je Perhavec še vedno ostal odbornik. Umrl je leta 1918 v Trstu. Na seji dne 23. 10. 1917 je bil za župana izvoljen

JOSIP PETROVČIČ /1872-1932/

Josip Petrovčič je bil veleposestnik, rojen pri Zavetnikih. Po domače se je tam reklo pri Štefanu. Bil je nadarjen, zato so ga starši dali po osnovni šoli za štiri leta v srednjo vojaško pionirsko šolo v Klosterneuburg pri Dunaju. 1896 se je vrnil domov in se 1899. leta poročil z Terezijo Uršič iz Dobrada pri Podragi. Imela sta dva otoka.

Županstvo je prevzel leta 1917 in ga vodil nekako do leta 1922. Ohranjena sta le dva zapisnika občinskih sej. Z njegovim

Otroci so morali pozdravljati: "Živijo naš presvetli cesar Karel in cesarica Cita". Cesar se je pripeljal v spremstvu kolone avtomobilov. Na trgu pred Lanthierijevo graščino je bilo veliko ljudsko zborovanje. Tam je bil tudi moj oče, ki je ravno prišel s fronte na dopust. Poznal je fronto in lakoto, zato je na trgu nagovarjal vaščane, naj kričijo: "Kruha, kruha!" Vojaki so na fronti stražili in jih je večkrat slišal, da so preklinjali cesarja, ker so stradali in bili v mrazu. Župan Perhavec je to opazil in mojega očeta opozoril, naj bo tiho, sicer ga bo dal aretirati. Cesar se je ustavil in rokoval z dekanom Lavričem, z baronom Masburgom in z županom Perhavcem. Ob tej priliki je navzočim slavnostno sporočil, da smo se dolžni boriti vsi do zmage, ki da bo prav hitro prišla, naj bomo potolaženi, še ena ofenziva in zmaga bo naša. Cesar je govoril nemško, župan Perhavec je pa prevajal v slovenščino. Cesarjeve napovedi so se res uresničile. Zadnja - 12. ofenziva je prinesla zmago, ko so bili Italijani pognani do Piave. Takrat so po hišah pobirali živež - obvezno oddajo. Tudi k nam so prišli v spremstvu župan Perhavca. Moj oče je potožil županu, da kako bo dal, ko ima toliko otrok. Župan je bil usmiljen in je očetu odgovoril: "Ne bomo vam nič vzeli, saj še sami nimate." Očetu je kar odleglo in tega ni mogel nikoli pozabiti.«

županstvom se je zapletlo že na prvi seji, ko je bil izvoljen. Županov namestnik Bratovš je imenoval volilno komisijo. Petrovčič je dobil 13 glasov, Bratovš pa 5 glasov. Ko pa je bil izvoljeni župan Petrovčič vprašan, če sprejme to visoko funkcijo, je županstvo odklonil z utemeljitvijo, da ima obilo gospodarskega posla in še 4-urno zaposlitev na pošti.

Petrovčičeva odklonitev je bila sporočena na glavarstvo v Postojno, ki je takoj sporočilo izvoljenemu Petrovčiču: "Vaše izjave, da ne

sprejmete izvolitve župana občine Vipava, se ne more na znanje vzeti, ker se ne morete opravičiti z nobenim razlogom". Opozorjen je bil tudi na kazenske posledice cesarske naredbe z dne 25. 7. 1914. Po Vipavi so takrat celo krožile govorice, da bo Petrovčič poslan za kazen na fronto, če ne sprejme županstva. Naposled je popustil in sprejel županstvo.

Vojaška disciplina in urejenost pred fotografiranjem - župan Josip Petrovčič v vojaški uniformi

Podatkov o takratnih odbornikih ni v arhivu. Ivan Poniž se spominja le nekaterih: kmet Jožef Rehar, kovač Ivan Šček, Albin Žvokelj, posestnik in gostilničar Rajko Vidrih, Rodman s Hriba. Na seji 1. 9. 1918 so odborniki z županom Petrovčičem odobrili plačilo stroškov za zdravljenje v vojaški bolnici Francu Princesu, ker sam ni imel nobenega premoženja. Razrešili so tudi poljskega čuvaja Janeza Skočirja, ki je odpovedal to službo. Nadomestil ga je Franc Tomažič z Gradišča 23. Izvolili so vojaški odsek, ki so ga sestavljali: Josip Petrovčič, dekan Lavrič, Franc Bratovš, Franc Andlovic in Dekleva. Ta odbor naj bi iskal možnost najetja

kredita za sanacijo vipavskih vojašnic pri vojno-kreditnem zavodu v Celovcu, čeprav ni bila še plačana glavnica za gradnjo. Živež so med prebivalstvom delili: Ivan Vidrih, Zemono 3, Franc Posega, Vipava 177, Franc Premrl in Ivan Kodelja, Vipava 155. Ob podpisu župana Petrovčiča ni več odtisa žiga GLAVNA OBČINA VIPAVA, ampak je le ŽUPANSTVO VIPAVA.

Petrovčeva soproga Katarina Uršič

Svoja pomnjenja o županu Petrovčiču je dodal še Alojz Rehar:

»Ko je županoval Petrovčič v Vipavi, je občina prodala Italijanom vojašnico, še nedokončano. Gradnjo je vodil Terčelj iz Žapuž, ki je imel zidarsko podjetje. Na ljudskem zborovanju je bilo rečeno, da se bo ta denar razdelil med vse družine enako. Pa so "ta revne družine" zahtevale nekaj več, bogate se pa s tem niso strinjale. Zaradi neenotnosti je denar ostal v občinski blagajni in je bil izročen italijanskim oblastem. Zato ni čudno, da je prvi italijanski župan Pacelini od navdušenja, da je tako obdarjen, poljubil vse takratne odbornike z županom vred. Iz tistega kupa denarja pa le imamo eno stvar. Zgradili so vodovod, ki nam še danes dobro služi.

Ob prihodu italijanskih fašistov v Vipavo sem bil star 17 let. Spominjam se, da je župan Petrovčič poslal svojega občinskega slugo po hišah z naročilom, naj bodo ljudje doma, ker bodo prišli italijanski fašisti v Vipavo in se vsem slabo piše. Prebivalstvo je bilo prestrašeno. Mene pa je le "firbec

matral", kakšni neki so ti fašisti. Zato sem sam šel napovedani dan kukat na most čez Belo in čakal tam, kdaj bom zagledal fašiste. Res je prišla iz smeri Ajdovščine "škvadra" šestih fašistov z zastavo. Ko so primarširali čez most, kjer sem jih čakal, mi je prvi zaklical: "Saluta con la mano" (pozdravi z roko). Jaz pa nič. Potem zaslišim drugega fašista: "Pusti fanta, saj ne razume italijansko". Takoj sem spoznal, da so bili Ajdovci, preoblečeni v fašiste. Za njimi sem šel po Vipavi. Šli so plesat v gostilno "Pri Rajkotu Vidrihu", kjer so imeli gasilci ples. Doma sem očetu povedal, kaj sem videl. On pa je zmajal z glavo in rekel: "Ojej, ojej, kaj smo dočakali!". Tudi gospod Anton Cizera se Petrovčiča dobro spominja. Z očetom je hodil k

županu "na žrnado". Povedal je, da so tja delavci radi hodili delat, ker je bila dobra hrana in je odmeril na vsakega delavca dva litra vina na dan.«

Cesar Karl I.

Tako se torej naši ljudje še spominjajo naših županov "pod staro Avstrijo". Škoda bi bilo, da tega ne bi zabeležili. Prav gotovo se spomin na župane ohranja med ljudmi mnogo dalj kot spomin na druge, manj pomembne ljudi.

Župan Petrovčič je bil zadnji slovenski župan. Fašistične oblasti so ga odstavile in na to mesto namestile svojega človeka, ki ni znal slovensko.

Občinski možje leta 1917 pred trgovino Bratovš. V sredini stoji Franc Bratovš (s časnikom v roki), levo stojita Perhavec in Dekleva, na pragu med vrati pa Josip Petrovčič.

Gremo torej naprej po sledovih. Na vrsti bo italijanska doba, zato prosim vse, ki se še spominjajo italijanskih županov, da mi pomagajo s podatki, opisi, nasveti, fotografijami in dokumenti ali pa z dopolnili mojih že napisanih sestavkov v VG. Hvala.

Ko je po Francu Jožefu zasedel cesarski in kraljevi tron Karel I skupaj z mlado in prikupno cesarico Cito, se verjetno ni zavedal, da je zadnji avstrijski vladar. In vendar je mladi monarh z odločitvijo, da leta 1917 spet skliče zaradi vojne razpuščen državni zbor na Dunaju, odločilno prispeval k resnično zgodovinskemu razvoju. Ta je na koncu pripeljal do samoodločbe, samoopredelitve avstrijskih in ogrskih narodov. Tako so narodni predstavniki Jugoslovanov na dunajskem parlamentu složno zahtevali neodvisnost. Z majniško deklaracijo se je nato sprožil proces, ki je naposled ob razsulu Avstro-Ogrske pripeljal do združitve avstrijskih Jugoslovanov, to je pripadnikov treh jugoslovanskih narodov v državo SHS - državo Slovencev, Hrvatov in Srbov. Žal je prehitro vse skupaj zašlo na zgrešeno in nepremišljeno pot balkanizacije.

Magda Rodman

Viri:

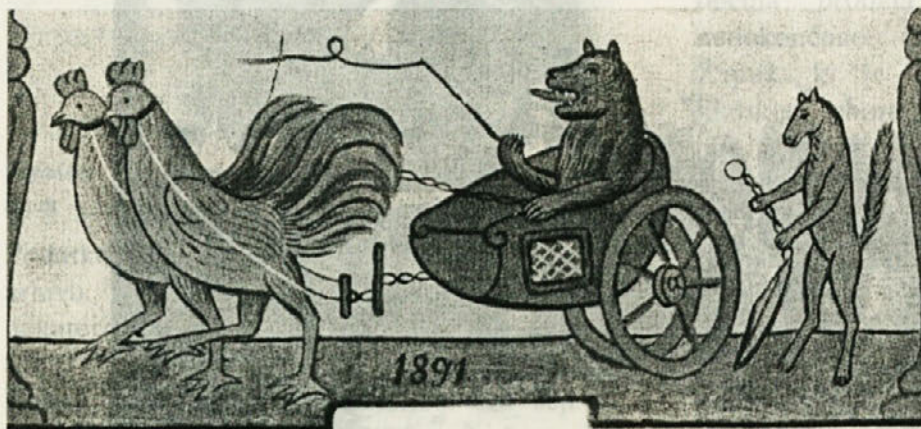
- Fascikel 7. Okrajno glavarstvo Postojna,
- Arhiv Republike Slovenije
- Družinski arhiv Perhavčevih in Keбетovih
- Pomnjenja krajanov Vipave

PETDESETLETNICA ČEBELARSKE ORGANIZACIJE NA PRIMORSKEM

Naši predniki Slovani so bili že od davno dobri čebelarji, to panogo so nadaljevali tudi, ko so se naselili v te kraje okrog 7. stoletja. Njim je bilo dobro znano, kako se se čebelari, takrat še na primitiven način, v

panjem, razen da nosi še vedno od takrat ime - panj.

Pred stoletji smo Slovenci imeli tudi svoje velike može v čebelarstvu, učitelje in pisce o čebelah ter kako se z njimi ravna. V

Petelina vozita kočijico, medved je kočjaž, lisica zavira in obrača vse sebi v prid, iz 1891 leta.

votlih drevesnih duplih ali panjih. Čebelji panj še danes tako imenujemo, čeprav je moderno izdelan iz lesa, s premičnim satjem in opremljen z raznim dodatki, tako nima nič skupnega z nekdanjim

sam vrh spadajo: Anton Janša, ki ga je cesarica Marija Terezija imenovala za prvega cesarsko-kraljevega učitelja na Dunaju; Peter Pavel Glavar, pisec, duhovnik in dober organizator; ter naš rojak Matej Furlan, rojen 1727. leta v Vrhpolju pri Vipavi, duhovnik, pisec in strokovnjak, ki je napisal "Praktično čebelarstvo".

Za njegove zasluge v čebelarstvu smo mu v Vrhpolju na osnovni šoli leta 1987 postavili spominsko ploščo. Poseben razvoj čebelarstva se je razmahnil z ustanovitvijo čebelarske zadruga v Gorici, ta je delovala do 1928. leta. **V to zadrugo so bili včlanjeni primorski čebelarji** in se

od tam oskrbovali s satnicami iz zamenjanega voska in z glavnimi čebelarškimi potrebščinami. Fašisti so po 1928. letu ukinili to zadrugo samo zato, ker je bila slovenska.

Po drugi svetovni vojni so našo Primorsko razdelili na dve coni in sicer na A in B. Cono A so po zasedbi upravljali Anglo-Američani, cono B pa VUJA (vojna uprava

Ženski dvboj, oboroženi sta z batom in burkljami, iz 1837. leta.

jugoslovanske armade). Med tema conama je potekala meja nekako tako kot sedanja meja med Slovenijo in Italijo, brez potnih listov ni bil možen prehod iz ene cone v drugo. Tako stanje je trajalo od 1945. do 1947. leta do priključitve k matični domovini Sloveniji oz. takratni drugi Jugoslaviji. Leta 1945 so se kljub takšni razmejitvi **zbrali v Vipavi** znani čebelarji Bratina, Martelanc, Ferjančič in drugi.

Ustanovili so prvo čebelarško organizacijo, zadrugo za celo Slovensko Primorje. Prvi predsednik je bil učitelj Drago Bratina, tajnik pa profesor Franc Ferjančič. **Ustanovni zbor je bil v Vipavi v Hrovatinovi dvorani.** Njeni člani so bili celo s Tržaškega in Goriškega, iz krajev, ki so danes pripojeni k Italiji. Naslednjega leta so ustanovili podružnico takratnega slovenskega čebelarškega društva v Ljubljani. Čebelarji so se pridružili z veseljem k svoji

novi ustanovljeni organizaciji. Mnogi čebelarji Primorske do takrat niso imeli v rokah čebelarškega glasila ali knjige ter nobene svoje organizacije. To se je dogajalo več kot dvajset let pod zasedbo Italijanov od konca prve do kraja druge vojne. V Vipavi je Josip Kostanjevic ilegalno dobival iz Ljubljane glasilo Slovenski čebelar in ga dajal drugim čebelarjem, da so ga skrivoma prebirali.

Po ustanovnem zboru čebelarške organizacije za Primorsko v Vipavi so se pričela ustanavljati čebelarška društva v Gorici, Ajdovščini, Tolminu, Sežani, Kopru, Ilirski Bistrici, Postojni in Idriji. Nato so se vrstile reorganizacije čebelarške organizacije, v Ljubljani je nastala Zveza čebelarških organizacij Slovenije. V Vipavi je

ostala le čebelarška družina s sedežem občinskega društva v Ajdovščini. Ob tem so bile še družine v Ajdovščini, Dobravljah in Podnanosu. Danes imamo tukaj samo eno društvo v Ajdovščini s sekcijami po večjih naseljih. Čebelarji imajo v našem društvu okrog 2500 do 3000 panjev čebel, to število iz leta v leto niha.

Naše društvo je bilo zelo aktivno pri

Lovčev pogreb iz 1876. leta. "Hajli, hajlo, zdaj jagra več ne bo!"

organizaciji raznih predavanj, zabavnih prireditev, pri opazovalni službi gozdnega medenja in drugih dejavnostih. Imeli smo šest opazovalnih postaj za gozdno medenje

in sicer: na Nanosu, Predmeji, Hrušici, Kalcah (Logatec), Ravbarkomandi (Postojna), Črnem vrhu (Idrija). Ostala društva v Sloveniji so imela takrat po eno ali največ dve opazovalni postaji. Naše društvo pa kar šest ter nekaj teh na območju drugih občin oziroma društev in te so bile na področju Logatca, Idrije in Postojne. Nekaj časa je delovala na območju našega društva plemenilna postaja za plemenitev čebeljih matic.

Čebelarstvo je organiziralo več čebelarskih zabavnih prireditev z razstavami. Zvrstilo se je več predavanj o čebelarstvu,

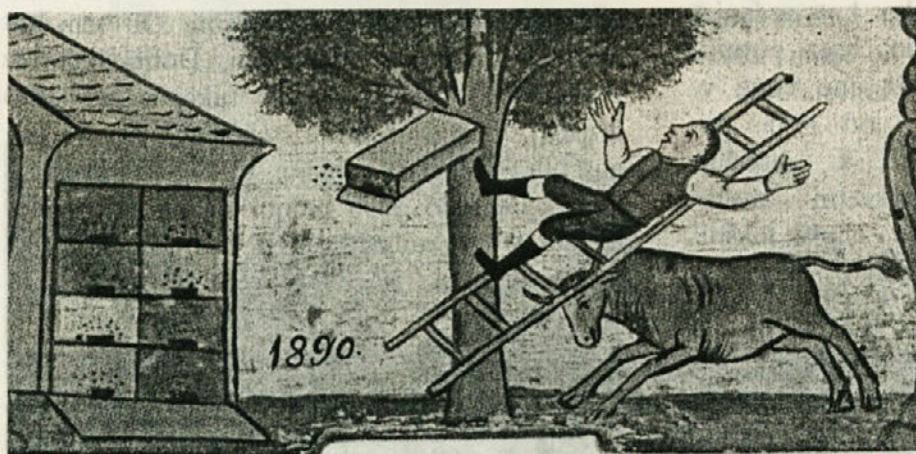
čebeljih boleznih in tečaj za preglednike čebeljih bolezni. Tudi čebele mučijo razne bolezni, kot so: huda gniloba, nose mavost, akaroza ali pršičavost; v zadnjih letih pa še varoza in poapnela zalega. Za zatiranje teh čebeljih kužnih in nalezljivih bolezni je bil v Vipavi organiziran večdnevni tečaj za preglednike čebeljih bolezni. Na njem so predavali znani strokovnjaki Slovenije. Čeprav je sedež občinskega čebelarskega društva v Ajdovščini, so se te dejavnosti opravljale na območju čebelarske družine v Vipavi.

Franc Cerovšek

NENAVADEN PANJ Z OBROČI

Ljudje pravijo, da je vse mogoče na tem svetu. Lahko trdim, da to, kar bom sedaj napisal, ni bilo kar tako iz trte zvito, ampak čista resnica. Namreč ta nenavaden panj je imel kar okrog šest obročev.

pa je bilo kmalu po vojni, je primanjkovalo vsega in kakopak tudi čebel. V čebelnjaku je bilo največ praznih panjev, poleg tega pa jo je pobrisal iz najbolj močnega panja... Čebelar je dalje tarnal za rojem.

Ogrebanje roja pred čebelnjakom, napad bika na čebelarja, naslikano leta 1890.

Kolikor se spominjam, se je to pripetilo v drugem poletju po zadnji vojni, ko je bližnjemu čebelarju v Vipavi pobegnil močan roj čebel iz panja in jo pobrisal v neznan smer - kar tako brez slovesa. Čebelar je nagubal čelo, stiskal pesti in nekaj momljal, a če bi mu to le kaj pomagalo. Ni se jezil samo zaradi tega, ker jo je roj popihal, kaj še, koliko rojev izgine in si poiščejo nov dom brez vednosti čebelarja. Te muhaste mlade matice... Ker

Skoraj v sosesčini, točneje rečeno, tretja hiša od čebelarja je bila gostilna. Na dvorišču so imeli nekaj že odsluženih polomljenih miz, stolov ter nekaj ob zid zavaljenih sodov. Se ve, naj omenim tudi to, da so bili ti sodi prazni, sicer pa Vipavci to dobro vedo, da so ponavadi že od nekdaj polni sodi zaprti v spodnjem prostoru v kleti.

Nekega dne je gostilničar naročil delavcem, naj na dvorišču operejo nerabne sode in jih pripravijo za prevoz. Delo so skoraj končali, ko je priteknel eden od delavcev naravnost do gostilničarja in kričal, da letijo iz sode ose. Ko mu je gostilničar jezno odvrnil, češ kaj se norčuje in izmišljuje, je delavec dobro prišel do sape in potem je že trdil, da so v sodu "pravi" sivoobarvani sršeni. Medtem pa je drugi delavec, ki je bil bolj pogumen od prvega, premaknil sod in

ugotovil, da so ti sivoobarvani sršeni nič drugega kot čebele. Kajpada se čebele niso pustile nadlegovati in so ga pošteno obdelale. Odšel je h gostilničarju ves otečen po obrazu in je potrto rekel, da so ga "ta divje čebele" opikale. Tretji delavec, ki je bil bolj boječ, je stal za oglom hiše ter zrl v svojega tovariša, kako je otečen in ima usta od pikov postrani zasukana. On pa je razlagal radovednežem, ki so se v večjem številu zbrali okrog njega, da imajo tam v sodu "pijane čebele" mlade...

Ko je bližnji čebelar izvedel o nenavadnih "ta divjih čebelah", ki so na gostilniškem dvorišču, se je takoj odpravil na ogled. Povedat mu je prišel prav tisti pogumni delavec, ki je imel otekline in usta postrani

zasukana od pikov in je komaj izjecljal o čudnem slučaju. Čebelar si je ogledal ta panj z obroči in videl, da se je tisti njegov pobegli roj pred meseci vselil v velik prazen sod, kjer si je uredil prijeten dom. Skozi veho so imele čebele popolnoma dovolj velik vhod v nenavaden panj z obroči. Čebelar je razdrl sod, odrezal satovje, ki je bilo precej zaleženo in kar dobro zalito z medom, ter vse skupaj odnesel domov v star prazen panj. S tem je bil pregan strah z gostilniškega dvorišča. Nekaj časa so se še vračale stare čebele nazaj na prejšnje mesto in brenčale pred gostilno. Gostilničar pa je večkrat dejal preplašenim gostom, da ima tiste "ta divje čebele" odslej oni čebelar v sosesčini.

Franc Cerovšek

PO POTEH SARDINCEV

Italijanske fašistične oblasti so med drugo svetovno vojno konfinirale na Sardinijo mnogo primorskih Slovencev in istrskih Hrvatov. Vsi ti fantje in možje, doma iz krajev, ki so 25 let prenašali fašistični jarem, so bili nasilno odgnani z namenom, da se jim prepreči delovanje v boju proti okupatorju.

Med temi izgnanci nas je bilo tudi veliko domačinov iz Vipave, Zemona in Gradišča pri Vipavi. Letos poteka 50 let, odkar smo se vrnili z otoka smrti nazaj domov.

Dobro se še spominjam 13. februarja 1943, ki je bil za nas usoden dan in ne bo nikoli pozabljen. Navsezgodaj so nas italijanske oblasti mobilizirale in v 24 urah smo bili že na kamionih. Zbirališče je bilo v Vipavi na karabinierski postaji, kjer je visel letak o partizanu Janku Premrlu in o razpisani nagradi za njegovo glavo. Predvidevali smo, da je to še pospešilo pri italijanskih oblasteh bojazen, da se ne bi tudi mi priključili osvobodilnemu boju.

Naložili so nas na kamione, kjer so nas stražili oboroženi italijanski vojaki. Na čelu kolone je šla avtoblinda. V nas sta se naselila strah in negotovost, ker nismo vedeli, kam nas peljejo. Kljub vsemu smo ob odhodu zapeli "Oj zdaj gremo, oj zdaj

gremo, nazaj še pridemo, prinesli bomo svobodo!"

Do Udin smo se peljali s kamioni. Tam so nas sprejeli s psovkami "brutti ribelli" (grdi uporniki) celo kamenje so metali na kamione. Kolonelo nam je napravil politični govor in poudaril, da bodo vse hribe zravnali, da se "vaši ribelli" ne bodo več skrivali. Do Potence smo se peljali v živinskih vagonih. Ko smo se srečali s civilnim luksuznim vlakom, so nam potniki kazali pesti, pljuvali skozi okna v naše vagone, drugi pa zagrnili zavese, da nas ne bi videli. V Potenci so nas namestili v prostore, podobne hlevom, kjer smo spali na trdih tleh. Bili smo neoboroženi, označeni za nezaupne ljudi. Pot nas je vodila dalje v Sardinijo, kjer smo ostali do 30. 4. 1944. To obdobje je bilo za nas najhujše. Tisti, ki so odšli na Sicilijo, so se po razpadu Italije že lahko vrnili domov. Mi te možnosti, žal, nismo imeli. Redno pošto smo prejeli do razpada Italije, potem je bilo to prekinjeno in smo ostali brez vesti, dokler se nismo 1945 leta vrnili domov. Hudo je bilo živeti v negotovosti, kaj je z našimi domačimi, pa tudi doma so bili brez točnih informacij, kaj se z nami dogaja. Bili smo ujetniki v kazenskem

bataljonu, določeni za prisilno delo. Prestali smo veliko lakote in napadale so nas bolezni, posebno malarija. Naše obleke so bile raztrgane, bili smo skoraj bosí in polni uši. V glavnem smo opravljali razna težka fizična dela, prenašali in prekladali tovor (pšenico, moko, kavo, orožje) ter pomagali pri odstranjevanju ruševin po letalskih napadih. Tisti, ki se je uprl, da ne bo delal, je bil kaznovan. Tak je bil Janez Ferjančič iz Budanj - Šemlakov. Uprl se je, da ne bo šel delat. Italijanske oblasti so ga privezale za drevo in preteple. Mobilizacija se je vršila v treh delih. Prvi so bili poklicani že jeseni leta 1942 in sicer letniki od 1923 do 1926. Februarja leta 1943 smo šli letniki od 1901 do 1907. Konec marca 1943 so prišli še zadnji mobiliziranci. To so bili tisti, ki niso bili vojaki in edinci. Jaz sem bil dodeljen v 25. četo.

Iz Vipave so bili pregnani:

Rafael Hrovatin (1926) - Žaberjev, Jožef Malneršič (1901) - Perinov, Franc Lekan (1901), Franc Kodelja (1901) in brat Dominik Kodelja (1903), Ivan Ferjančič (1901) in brat Vinko (1905), Franc Pregelj (1903) - Felcov, Avgust Perhavec (1904), Franc Fabjan (1904) - Čekov, Alojz Rehar (1905) in brat Franc (1907) - Pinterjevi, Franc Božič (1906) - Godnov, Stanko Poniž (1906), Matija Skočir (1903), Jožef Žvokelj (1903) - Štucinov, Alojz Bizjak (1909) - Kovačev, Franc Rodman (1906) - Črncov, Jožef Lekan (1900), Franc Hrovatin (1916) - Žabrjov, Rafael Poniž (1923), Rafael Fajdiga (1923) - Janešček in Branko Furlan (1923).

Z Gradišča pri Vipavi so šli bratje Andlovic: Franc (1901), Jožef (1903) in Janez (1905), Filip Česen (1902), Franc Živic (1905) in Janez Jež (1902).

Z Zemona pa: Janez Čermelj (1903) in Maksimiljan Kobal (1913). K sreči smo prišli iz Vipave, Gradišča in Zemona vsi živi domov.

Na Korziki smo prišli pod Amerikance. Ti so nam dali nove obleke, nas obuli in oprali. Ker smo bili hudo sestradani, so nam mesec dni dajali le pol obroka, da ne bi zboleli. Italijanske cunje smo zmetali na kup in zažgali. Amerikanci so nam delo

nekaj plačali in dodali še zavojček cigaret na dan.

Na Korziki smo organizirali zbiralne akcije blaga in denarja za naše partizane ter zbrano preko komisij pošiljali domov. Zgodilo se je celo to, da je neki Štajerc vse to zbiral, potem pa na skrivaj vse prodal. K sreči se je to zvedelo in je moral denar vrniti.

KORZIKA 1944: večno prijateljstvo, Franc Lekan, Jožef Malneršič in Alojz Rehar, vsi Vipavci

Ob žalostnih trenutkih smo doživeli tudi take, da smo se do solz nasmejali. Zato so poskrbeli naši vrli domačini. Jožef Žvokelj je imel s seboj kar nekaj denarja. Na svojstven način je hotel to svoje bogastvo pokazati. V Potenci je najel najboljšo luksuzno kočijo s konji in plačal prevoz po mestu. V kočiji je med vožnjo stal in kričal: "Siamo partigiani, siamo anche ricchi." (smo partizani, smo tudi bogati). Po slavni vožnji se je vrnil v taborišče, kjer ga je že čakal naš oficir. Ostro mu je povedal, da je s tem sramotil kraljevo vojsko. Hotel ga je aretirati. Takoj se je v njegov bran postavil Tone Potratov s Slapa. Iz žepa je potegnil britev, bil je mesar in je imel

rezilo vedno s seboj. Oficir se je prestrašil in se umaknil. Med nami je nastal smeh in dobra volja.

V Potenci nismo imeli nikjer stranišča, čeprav nas je bilo tam 15.000. Oblasti so nam zato ukazale, naj izkopljemo pet jarkov, dolgih 50 metrov. Te jame so služile vsem za stranišča. Nekega dne zaslišimo preletavanje letal nad mestom in taboriščem. V istem času je zapihal veter in vzdignil posvečene lističe iz naših WC-lukenj. Domačini so začeli v naglici tekati v zaklonišča in tunele v strahu pred bombnim napadom. Mi pa smo dobro poznali te "letake", zato smo se smejali.

KORZIKA 1944: Končno siti in dobro oblečeni. Od leve proti desni stojita Ivan Ličen iz Budanj in Jožef Malneršič (Perinov) iz Vipave, zadaj stojita Jože Kodelja in Franc Koren iz Budanj, tretji v prvi vrsti stoji Alojz Rehar.

Dolgo smo imeli na piki nekega Istrijana, ki se je v Potenci fašistovsko obnašal in izjavljal, da ne mara "ribellov". Nalašč je odpiral vrata v hlevu, da bi se na prepihu prehladili in zboleli. Tonetu Podgornikovemu s Slapa je bilo nekega večera dovolj. Z železom ga je mahnil po glavi, da je omedlel in padel na tla. Ustrašili smo se in se hitro odpravili spat. Kmalu je prišla fašistovska policija in nas je dolgo v

noč zasliševala, kdo je mahnil Istrijana. V kolikor ne bomo povedali in bo Istrijan umrl bo vsak deseti šel pod strel. Jaz sem bil deveti, poleg mene je bil Filip Česen deseti. Vstal je in v strahu govoril: "Uboga moja žena in otroci". Pa se je nekaj zgodilo. Proti jutru se je naš Istrijan zbudil in kar sam povedal, kdo ga je mahnil po glavi. Seveda so oblasti nato aretirale Toneta Podgornika in ga zato za nekaj časa zaprle.

Maks Kobal z Zemona in Franc Pregelj iz Vipave sta bila prava hrusta. Maks je nesel na hrbtu sod z 200 litri bencina. Amerikanci so ga občudovali, ga fotografirali in za nagrado je dobil čin oficirja in seveda tudi oficirsko plačo. Franc pa je pokazal še več. Pod vsako roko je nesel vrečo, težko 100 kg, pa še eno tako na hrbtu. Tudi njega so Amerikanci fotografirali in poslali sliko v Ameriko. Franc je pokazal svojo moč tudi na Sardiniji, ko je s tovornjaka nosil vreče pšenice. Jožef Malneršič mu je s tovornjaka nakladal 100 kg težke vreče. Ko mu je tako naložil vrečo, se je še sam obesil nanjo in Pregelj je povečani tovor kar korajžno nosil dalje. Po nekaj metrih je Franc le izustil: "Ta vreča pa je malo težja od prejšnje". Nato je Malneršič skočil dol in vsi so se mu do solz nasmejali.

Domačini smo se vedno družili in skrbeli drug za drugega. Ko smo šli po mestu, smo skupaj slovensko prepevali. Tudi v stolni cerkvi v Potenci smo zapeli slovensko "Marija skoz življenje". Z nami je bil goški organist, ki je naše pevce vodil. Ob koncu pesmi je po cerkvi odmevalo ploskanje. Od škofa smo bili posebno pohvaljeni. Na prižnici je tako zaključil govor: "To niso ribelli, to so kristjani".

Tudi, ko smo bili poslani z ladjo na Korziko v italijanskih uniformah, smo na ladjo obestili slovensko zastavo. S tem smo se ubranili neljubega sprejema, ki so ga naši možje pred nami doživeli na obalah Korzike. Domačini so jih imeli za Italijane in so jih sprejeli s kamenjem. Ko so pa Korzičani videli našo zastavo in se prepričali, da nismo Italijani, smo bili deležni lepega sprejema. Italijanska vojska

na Korziki ni bila priljubljena in se je morala z ozemlja Korzike umakniti. Najhuje nam je bilo, ko smo pokopavali naše umrle sotrpine. Že ob slovesu v Vipavi sem opazil, da se trije zakonski pari nikakor niso mogli posloviti, kakor da bi slutili, da se možje ne bodo več vrnili. Ujel sem celo tihe stihe: "Če na tujem zemlja me pokrije, blag spomin iz mojga groba klije..."

In res, nobeden od teh treh mož se ni vrnil. Dva sta pokopana na Korziki, eden pa na Sardiniji, otoku smrti. Prvi je bil doma iz Lož, drugi iz Vrhpolja in tretji iz Budanj. To so bili Silvester Nabergoj, Ivan Ferjančič in Polde Makovec. Z Makovcem sva bila skupaj v bolnici zaradi malarije. On je imel pozitivno, jaz pa negativno. Povedal mi je, da ne bo preživel. Vzel je v roke veliko mašno knjigo in na prvi strani pod križem zapisal: "Ti si umiral med sovražniki Judi, v svoji domovini, jaz pa sam umiram v tujini." Otrokom je pripisal: "Otročiči moji, ubogajte mamó, mene ne bo več domov, mene bo krila sardinjónska zemlja."

Za vse umrle Slovence smo sami kupili prostor in uredili slovensko pokopališče.

Postavili smo jim spomenike v obliki Triglava z vzhajajočim soncem. Pokopali smo jih s cerkvenim obredom in vsaka krsta je bila ovita v slovensko zastavo. Zapeli smo jim v slovo: "Blagor mu, kdor v zemlji se spočije."

Aprila 1945 so nas poslali iz Korzike v Francijo, kjer smo dočakali dan zmage in svobode. Takrat smo imeli dva dni prosto. Vse je pelo in plesalo, povsod je igrala "banda" in tudi mi smo plesali. Kmalu pa so nam oblasti ukazale, da moramo metati vojno orožje v morje. Povsod ga je bilo veliko. S tem smo po tednu dni prekinili in izvedeli, da bo ostalo orožje šlo na Japonsko, kjer bo gotovo trajala vojna še pet let.

25. oktobra 1945 smo dočakali dan odhoda v domovino. V izgnanstvu nas je reševala naša zavest, da smo Slovenci in da pripadamo kulturnemu narodu. S svojo pokončnostjo v težkih trenutkih smo našim zatiralcem pokazali veličino omike slovenskega ljudstva in s tem prispevali svoj del k borbi za osvoboditev izpod fašističnega jarma.

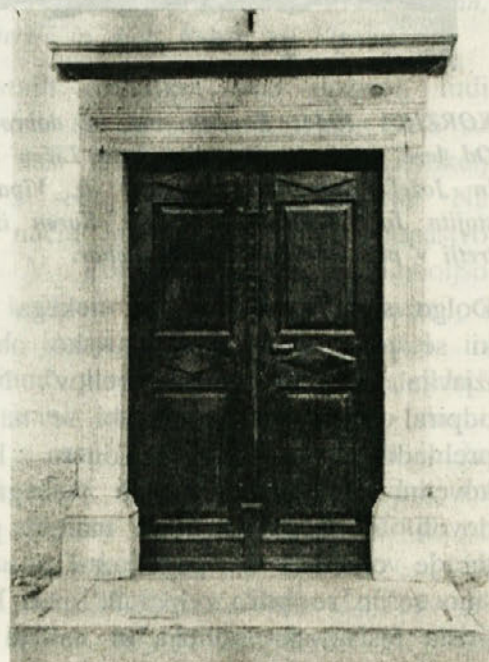
Alojz Rehar

VIPAVSKI PORTALI

Uvod

Ena izmed znamenitosti nekdanjega trga Vipave so kamniti portali njenih gradov oz. dvorcev, cerkva in kapel, šol ter drugih javnih stavb in prostorov, stanovanjskih hiš, gospodarskih poslopij in borjačev, ki k sreči še danes v velikem številu in v skoraj nepretrganih nizih krasijo njene ulice in trge ter jim dajejo svojevrsten estetski in zgodovinski pečat. Zato seveda ni nič čudnega, da so pritegnili pozornost umetnikov in umetnostnih zgodovinarjev. (1)

S tem prispevkom v nadaljevanjih, ki ga posvečam tem portalom in njihovim ustvarjalcem, bi rad med drugim opozoril na njihovo nenadomestljivo lepoto, ki se je zaradi vsakdanje navajenosti ali brezbriznosti pogostokrat niti ne zavedamo več. Želel bi, da bi se ob tem Vipavci živo zavedeli, da je to bogastvo, ki smo ga podedovali od prejšnjih rodov in ga moramo poznati in ceniti, varovati in ohranjati, da ga bomo lahko neokrnjenega izročili prihodnjim rodovom.

Portal župnijske cerkve sv. Štefana v Vipavi.

Za uvod bom povzel nekaj splošnih jedrnatih oznak portala kot stavbnega člena iz članka umetnostnega zgodovinarja dr. Naceta Šumija o kranjskih portalih. (2)

Portal v ožjem pomenu besede je okvirna arhitektura, ki ustvarja odprtino, to odprtino pa navadno zapirajo vrata. Njegova velikost je odvisna od praktičnih namenov, ki jim služi: če je namenjen samo za prehod pešcev, so njegove mere prilagojene človekovim, če pa služi tudi za uvoz (npr. na borjač) ali za prevoz vozil, so njegove mere večje. Včasih pa je velik

Kolona Vinarske in sadjarske zadruga Vipava.

portal tudi znamenje odličnosti stavbe ali njenega lastnika. Bogastvo okrasja in plemenitost gradiva portala sta v tesni zvezi z družbenim položajem in premožnostjo lastnika stavbe, zato so seveda najiminitnejši portali plemenitaških bivališč in cerkva.

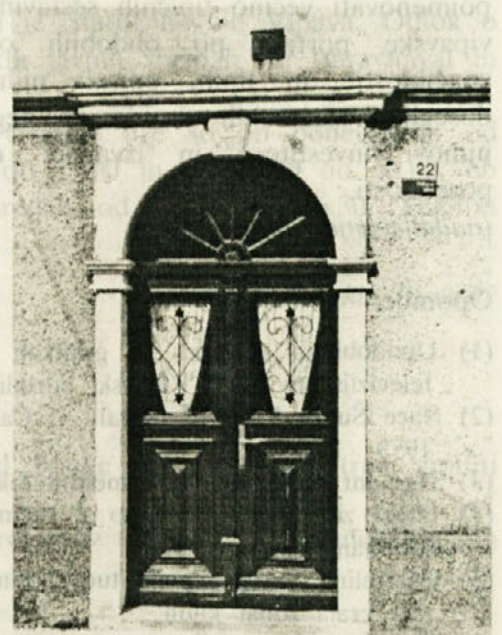
Osnovne sestavine portalov sta dva podboja in gornji zaključek. Ta je lahko različnih oblik, od polkrožnega in drugih segmentnih (3) lokov, raznih oblik potlačenih lokov (npr. košarastega), zastorastega (podobnega zastoru, zavesi), jarmičastega in loka na oslovski hrbet do vodoravnega loka ali navadne vodoravne preklade (4) - naštel sem samo tiste, ki jih je moč videti tudi v Vipavi. Pri podbojih in lokih ločimo čelno, tj. prednjo stran in notranjo stran, ki je navadno pravokotna nanjo. Vrh loka je teme in na tem najiminitnejšem mestu portala je pogostokrat sklepni kamen, ki je še posebej primerno mesto za različne upodobitve, simbole, embleme, označbe in okrase: rodbinske grbe plemičev, verske znake (npr. sladko ime IHS, križ...), imena in priimke ali njihove začetnice, letnice postavitve, hišne številke, včasih pa tudi krajše napise idr.

Da bi bili konkretni opisi različnih tipov vipavskih portalov, ki bodo sledili v prihodnjih številkah Vipavskega glasa, kar najbolj natančni in razumljivi, bom na začetku ob fotografijah štirih različnih vipavskih portalov navedel in razložil, kolikor dopušča prostor, strokovne in domače, narečne izraze (te bom pisal v narekovajih) za posamične njihove dele ali oblike in za način njihove kamnoseške obdelave.

1. *Glavni portal župnijske cerkve sv. Štefana iz belega enotnega apnenca, obdelanega z "martelino". (5)*

Če začnemo opisovati portal od spodaj, si sledijo njegovi deli takole: prag s predpražnimi ploščami oz. "škrlami", profilirani bazi oz. "podstavka" ali "baši" (6), profilirana podboja, "vajngrja", profilirana preklada, ki ji tudi po domače rečemo "preklada" ali kar "vajngr"; nad njo je še naklada z latinskim napisom, ki govori o letu zidave (MD/LVI=1556) in obnove (MDC/CL=1750) cerkve; zgoraj jo ščiti pred dežjem profiliran napušč, "kriš", z odkapnim nosom.

2. *Uvozni portal, "kolona" ali "porton", nekdanje Vinarske in sadjarske zadruga Vipava, Trg Pavla Rušta 2; bel enoten apnenec, "tolčen z bato" (7) na fino, na bazah na grobo; v Vipavi je to najstarejši datiran primer (1877) uporabe tega orodja, ki je počasi nadomestilo tisočletja staro "martelino"*

Portal pri Rajkotovih.

Podboja na podstavkih nosita profilirana konzolna kapitela, okrašena z izbočenima stiliziranimi rozetama; na njiju sloni masivna kvadrasta preklada (na Krasu in ponekod na Vipavskem bi ji rekli "gurnc"), ki ima izklesano trikotno zaključeno čelo (take različice so redke), zopet z izbočeno rozeto, ki obkroža letnico 1877. Kompozicija portala je dopolnjena še z izrazitim "knižem" iz dveh kosov.

3. *Hišni portal pri Rajkotovih*, Vojkova ulica 22, iz belega enotnega apnenca, obdelanega z zobatim kladivom.

Prag portala je podlaga bazama, ki sta odebeljeni samo na čelni in zunanji strani in nosita vitka pokončnika s profiliranimi kapiteloma. Na kapitelih leži polkrožna ločna konstrukcija, ki jo sestavljajo dva ločna segmenta z nadločnima poljema in vmesni sklepni kamen ali "sredinc". Portal zaključuje bogato profiliran napušč, ki se ujema s profiliranim zidcem, izvedenim v ometu, med pritljičjem in nadstropjem.

4. *Uvozni portal, rustikalna kolona bivše Cekove hiše*, Glavni trg 6, iz porumenelega belega apnenca

Na močnih bazah, ki sta nekdanj verjetno rabili tudi za odbijača, po domače "odmejtovnika", se pravi, da sta odnašala kolesa nekdanjih "trdih" vozov, sta podboja, zložena izmenoma iz manjših fino "špičenih" (8) in večjih z martelino fino tolčenih masivnih klesancev oz. kvadrov, ki so zaobljeni na vseh robovih. Špičeni klesanci imajo na čelni strani vklesanih po pet na notranji pa po štiri koničaste vdolbine, ki se na vogalih podaljšujejo v štiri vijugaste linije. Tanjša kapitela in tudi vitki sklepni kamen v temenu prav tako zloženega loka izklesancev v obliki prisekanega klina ali zagozde imajo v nasprotju z drugimi klesanci robove žlebičasto posnete.

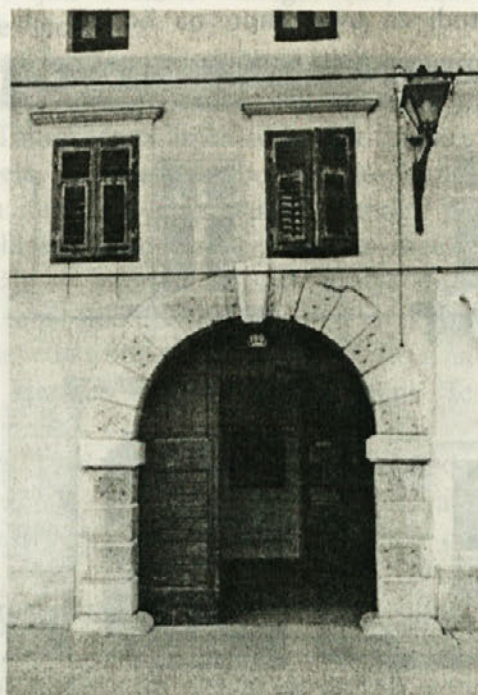
Te štiri primere sem izbral za uvodno razlago zato, ker je pri njih mogoče videti in poimenovati večino tipičnih sestavin portalov. V nadaljnjih prispevkih pa bom skušal obdelati vipavske portale po obdobjih oziroma času nastanka, po oblikovnih oziroma stilnih značilnostih in tipih, opisati njihovo okrasje, pojasniti, kolikor bo mogoče na podlagi dosegljivih arhivskih virov in ustnega izročila, vsebino napisov na njih, ugotoviti, kdo so bili njihovi "investitorji" in "izvajalci", od kod kamen zanje in še mnoge druge zanimivosti in posebnosti.

(*nadaljevanje prihodnjič*)

Božidar Premrl

Opombe:

- (1) Upodobljeni so npr. na grafikah vipavskega grafika in slikarja Lucijana Bratuša in posneti na televizijskem filmu Vipavski portali, ki ga je pripravil umetnostni zgodovinar Janez Mesesnel.
- (2) Nace Šumi: Kranjski portali, v: Časopis za slovensko krajevno zgodovino Kronika, 1. št., Ljubljana 1953
- (3) Segment pomeni del; segmentni lok obsega večji ali manjši del krožnice.
- (4) Izrazi za oblike lokov so z večine povzeti po leksikonu Likovna umetnost, Cankarjeva založba, Ljubljana 1979
- (5) "Martelina", ki ji pravijo tudi "krempač", je kamnoseško kladivo za obdelovanje ploskev, ki ima na oba kraja zobat kljun.
- (6) Narečne izraze pišem v nekoliko poknjženi obliki, tako npr. za polglasnik pišem poln glas: "podstavek" namesto "p'dstavk". Pri raziskovanju te teme sem jih največ zvedel od upokojenega zidarja Ivana Poniža in od svojega očeta Karla Premrla iz Vipave.

Kolona Cekove hiše

- (7) "Bata" je kamnoseško kladivo za obdelovanje ploskev, ki ima na obeh krajih zobato čelo in je torej zaradi večje delovne površine dosti bolj učinkovito kot "martelina". Uporabljati so ga začeli šele v 19. st., v naših krajih pa ga je zaslediti šele v njegovi zadnji četrtini.
- (8) "Špičen" pomeni obdelan s "špico", tj. s koničastim dletom.

KRATKA KRONOLOGIJA OBČINE VIPAVA

Želja krajanov občine Vipava, da bi imeli svojo občino, se je po več letih ponovno uresničila. Za vsa dolgoletna prizadevanja imamo tako ponovno možnost odločanja o svojem razvoju in svoji ureditvi.

Kljub velikim nejasnostim, ki jih je prinesla nova lokalna samouprava, je počasi zaživela tudi naša občina. Potrebno je bilo pridobiti in urediti prostore v Zadržnem domu Vipava, v katere se je v mesecu marcu preselila občina iz prostorov Krajevne skupnosti.

V začetku leta je občinske posle opravljal sam župan, delo administratorke pa Erika Zavnik. Sedaj je za nedoločen čas na mesto administratorke zaposlena Majda Sever. Od meseca marca je zaposlen tudi v.d. tajnik občinske uprave Branko Tomažič. Glede na akt o sistemizaciji delovnih mest občinske uprave smo iskali strokovne kadre s področja prava, planiranja in investicij, financ in računovodstva. Na delovnem mestu planerja in vodenja investicij je zaposlen Pavle Perhavec. V mesecu septembru se na delovno mesto računovodstva in financ zaposli Silvano Bitežnik. Trenutno nezasedeno mesto je pravni svetovalec. Predsednik Občinskega sveta občine Vipava je Goran Kodelja, v.d. sekretar sveta pa Peter Vrčon.

Občinska uprava se ukvarja z vsemi problemi in nalogami iz svojih pristojnosti. Poudarek je na aktiviranju občine v vseh segmentih njenega delovanja, od delitvene bilance ali združevanja z občino Ajdovščina do graditve nove samostojne gospodarske in pravne ureditve občine. Ukvarja se s problemi, kot so šola, čistilna naprava, avtocesta, telefonija, sprejemanje proračuna, nerešeni problemi z vojsko in druga odprta vprašanja.

Občinski svet se je v letošnjem letu sestal 6-krat. Sprejel je Statut občine Vipava, Odlok o začasnem financiranju občine Vipava, Odlok o gospodarskih javnih službah ter obravnaval in sklepal o tekoči problematiki v občini Vipava.

Občina deluje na Glavnem trgu 15, vsak delovni dan. Uradne ure so ob ponedeljkih od 8.00 do 11.00 in od 13.00 do 15.00, ob sredah od 8.00 do 11.00 in od 13.00 do 16.00, ob petkih od 8.00 do 11.00. Uradne ure župana so ob sredah od 13.00 do 16.30. Telefon občine je 065/65-131 in fax 065/65-805.

v.d.tajnik Branko Tomažič

OBVESTILO

Občina Vipava namerava v Vipavi v samem centru od banke do Glavnega trga graditi poslovno-stanovanjski objekt.

Vse zainteresirane kupce poslovnih in stanovanjskih prostorov vabimo k sodelovanju za rezervacijo prostorov.

Dodatne informacije dobite na Občini Vipava, tel. 065 65-131.

ŽUPAN

Ivan Princes

OČISTIMO SVOJE DVORIŠČE

Od 5. 7. do 12. 7. 1995 bo na Policah zbirno mesto za: stare avtomobile, železo, belo tehniko, steklo in drugi kosovni material. Za odvoz je poskrbljeno.

19. avgusta bo čiščenje dvorišča v Lanthierijevem dvorcu in Podskale. Sestanek predstavnikov vseh društev, klubov, družin, skupin, strank, ki delujejo v Vipavi, bo predvidoma v torek 1. avgusta v prostoru KS Vipava. Na sestanku se bomo pogovorili o organiziranju del in ostalih podrobnostih. Vse člane društev, klubov, strank prosimo, da se čiščenja aktivno udeležijo.

Prometna ureditev Glavnega trga v Vipavi. Prosimo vse krajanje Vipave, da se te ureditve držijo. Vozniki naj parkirajo svoja vozila samo na označenih mestih.

V imenu številnih krajanov prosimo vse lastnike psov, da jih vodijo na sprehode na vrvici. Lastniki psov ste za svoje varovance in njihovo obnašanje odgovorni. Za psom se iztrebke počisti oz. se ga nauči, da to počne na določenem mestu in ne kjerkoli izven lastnikove hiše oz. prostora.

Komunalno stanovanjsko podjetje iz Ajdovščine obvešča vse krajanje, da je v uporabi nova telefonska številka dežurne službe enote VODOVODI. Nova tel. št. je 0609 631832 (mobitel). Prosimo vas, da za okvare ali druge napake obveščate izključno na to številko.

IZVIR PODLIPCE - VODOVOD

Na pobudo KS Vipava in na zahtevo Komunalno stanovanjskega podjetja Ajdovščina si je zdravstvena inšpektorica ogledala izvir Podlipo. Seznanjena je bila z željo po znižanju oz. odstranitvi ograje. Njeno stališče je razvidno iz priloženega zapisnika. Za boljši izgled samega betonskega zajetja se išče rešitev za ustrezno hortikulturno zasaditev. Zapisnik je v KS.

Svet KS

ČESTITKE

Z veseljem pozdravljamo novega doktorja znanosti VASJO VEHOVARJA, ki je zagovarjal doktorsko disertacijo marca 1995 v Ljubljani. Tema dela: *Nadomestne enote v anketnem raziskovanju*. Čestitamo mu za dosežen življenjski uspeh in želimo, da bi s svojim delom koristil nam vsem.

. . .

Naš rojak ROBERT ILJIČ, živeč v Parizu, je na univerzi Sorbona študiral kitajščino. Leta 1986 je tam iz kitajščine uspešno opravil doktorat, za kar mu iskreno čestitamo.

Seveda takrat še nismo prišli do te informacije in je Vipavski glas komaj zagledal luč sveta. Zato se mu za pozno čestitko opravičujemo. Želimo, da bi v svetu svoje znanje s pridom uporabljal in ne pozabil na rodno Vipavo.

Uredniški odbor

FRANC KERHNE /1882-1964/

Franc Kerhne, duhovnik in socialni delavec, sin Franca in Marije Malneršič, se je rodil v Vipavi 28. avgusta 1882, umrl 16. julija 1964 tam. Po osnovni šoli in dobro opravljenih gimnazijskih študijih je dovršil teologijo v lj. bogoslovju in

12. julija 1906 postal duhovnik. Služboval je tri leta kot kaplan v Toplicah, pet let pri Sv. Jakobu v Ljubljani, nato dve leti kot upravitelj župnije Vavta vas pri Novem mestu, v marcu 1917 je prišel za župnika v Gorenji Logatec, kjer je ostal do junija 1922. 11. junija 1922 je postal župnik in dekan v Postojni, ki je po prvi svetovni vojni pripadla Italiji. Postojnski dekanat je cerkveno pripadal ljubljanski škofiji, a je bil zaradi državne meje pod upravo gor. nadškofije; šele čez nekaj let je dokončno prišel pod tržaško škofijo in so tako duhovniki postojnskega dekanata pripadli tržaško-koprski škofiji. Tako tudi župnik in dekan Kerhne. Bil je učen, plemenit in razgledan mož, v Postojno je prišel iz časnikarske šole dnevnika Slovenec in iz duhovniške ter socialne šole Janeza Evangelista Kreka. Ni bil mož za pisarno in po škofijskih uradih bi zaman iskali njegovih pisem in uradnih listin. Njegova pisarna je bila kraj, kjer je delil dobrote in kamor so prihajali bogati in revni, učeni in neuki, da so se z njim brez vsake težave pogovorili o najrazličnejših zadevah. Za vsakega je imel dobro besedo, za vsako stvar je znal najti primerno razlago. S prijateljem Luko Smolnikarjem, župnikom v Slavini, sta po Krekovih stopinjah ljudi učila ne samo božjega nauka, ampak tudi, kako naj urejajo svoje socialne potrebe in koristi. V Postojni je vodil posojilnico od 1922 pa do njene ukinitve po letu 1945, a

je ostal vedno sam revež: tak revež, da mu je morala nečakinja Anica, ki mu je zvesto stala ob strani do smrti, večkrat boljše hlače skriti, da jih ni oddal prvemu revežu, ki se je prikazal na župnijskih vratih. Zanj ni obstajala socialna razlika, veljal si, kolikor si znal in kolikor je bilo moža v tebi. Imel je velik socialni čut in zato je razumljivo, da ni mogel soglašati z novim redom, ki ga je najprej oznanjal fašizem, nato pa komunizem, čeprav pod videzom osvobodilne borbe. Bil je dober mož, veroval je v dobroto ljudi in si ni mogel predstavljati, da se najdejo ljudje, ki pod krinko dobrote širijo sovraštvo in skušajo izpodkopati narodu temelje, na katerih je rasel in se utrjeval. Dobro se ja zavedal, da ne bo novi red dal slovenskemu narodu svobode in blaginje, če bo ta red izpodrinil vero v Boga in v njegove zapovedi. To je javno poudaril še meseca maja 1945 na pogrebu msgr. Dominika Janeža v Studenem, ko je bil že sključen pod težo razmer, ker je doživljal resničnost svojih idej in ugibanj. Rad je sedel v spovednici, rad stopil na prižnico; vse drugo dušnopastirsko delo pa je rad prepustil kaplanom. Vsi brez izjeme so ga spoštovali, ker so videli v njem moža na mestu: domačini in nedomačini, Slovenci, Italijani in Nemci. Pred njim so se morali odkriti 1945 tudi novi oblastniki, čeprav neradi in z namenom, da se ob priliki znebijo takega glasnika socialne pravičnosti. V juniju 1940 je tržaško-koprski škof A. Santin obiskal prvič postojnski dekanat. Vtis, ki ga je odnesel o vernosti prebivalcev in o prizadevnosti duhovnikov, je bil zelo dober. Zato je za dekana Kerhneteta in župnika Janeža poskrbel papeževo imenovanje za monsignorja. Kerhne ni nikoli pokazal, da je bil deležen te zaslužene časti. Poleti 1946 je prosil tržaškega škofa, naj ga razreši službe v Postojni ter mu dovoli, da se preseli v Studeno, da bi ob grobu svojega prijatelja Janeža dokončal svoje življenje. Škof mu je ugodil, a Kerhne je

le malo časa ostal na svobodi. 25. avgusta 1947 so ga aretirali. Najprej je bil zaprt v Postojni, nato v Ljubljani. Izpustili so ga za veliko noč 1948. Že ko so ga zaprli, je bilo njegovo zdravje zrahljano. Med drugim mu je leto dni vojaška godba svirala v župnišču prav nad glavo, da ni mogel

počivati ne podnevi ne ponoči. Pravijo, da so v zaporu z njim zelo grdo postopali. Kaj so hoteli zvedeti, k čemu ga prisiliti, česa so ga dolžili, kaj so hoteli doseči? Vse to je ostala skrivnost. Vsekakor so dosegli, da mu je um otemnel in je nato 17 let životaril v Vipavi do odrešilne smrti.

Družina Krhnetovih iz Vipave, slikano ob priliki smrti matere Marije, roj. Malneršič leta 1937 na domu (ul. Milana Bajca). Na sliki stojijo od leve proti desni sin Alojz, Matija, Jožef, Janez (pesnik), sin Anton, sedijo hči Julka, sin Franc (duhovnik) in hči Marija. Sin Štefan in hči Francka sta umrla pred nastankom te fotografije.

Iz te družine je služilo Francu Jožefu hkrati pet sinov, trije so bili istočasno redno pri vojakih pred začetkom prve svetovne vojne - te so kar zadržali naprej v vojski, ostala dva pa so na novo vpoklicali ob začetku prve svetovne vojne. Ob koncu vojne je vseh pet sinov prišlo živih domov.

Alojz - končal kmetijsko šolo na Grmu in je bil kletar v Idriji v podružnici vipavske zadruge;

Matija - mizarški mojster z obrtno šolo;

Jožef - zidarski mojster z gradbeno šolo;

Janez - dacar;

Anton - kovaški mojster v Ljubljani;

Julka - uradnica na sodišču v Ljubljani;

Franc - duhovnik, monsinjor;

Marija - gospodinja;

Štefan - finančnik in oficir v Ljubljani;

Francka - gospodinja.

Viri:

- Prim. ŠKA Trst, Osební spomini nekdanjega sošolca dekana F. K.;
- Primorski slovenski biografski leksikon 1982.

VIPAVCI VIPAVI

Proti koncu septembra 1994 so se v Vipavi pod pokroviteljstvom Agroind Vipava 1984 zbrali na tridnevni slikarski koloniji likovni umetniki, domačini in tisti, ki jih na Vipavo priklepajo drugačne vezi. Med njimi je namreč bil

tudi likovni pedagog Brane Jazbar, prvi usmerjevalec mladih ustvarjalcev na njihovi umetniški poti. MARKO ANDLOVIC, LUCIJAN BRATUŽ, BRANE JAZBAR, MARKO LAVRENČIČ, SNEŽANA MADIČ in MILOŠ MARC so ustvarjali na temo Vipavci Vipavi. Uspelo jim je prikazati svet, v katerem živijo, se bogatijo, svet iz katerega črpajo. Številčnost domačih likovnih ustvarjalcev priča o inspirativni moči slikovite Vipave in doline nasploh. Vsakdo jo doživlja po svoje, na njemu

lasten način. Tako so tudi nastala dela zelo različna, čeprav so nastala v istem času, prostoru in na isto temo. 19. maja 1995 je bila v Pilonovi galeriji v Ajdovščini odprta razstava teh del, ki smo si jo lahko ogledali do 4. junija 1995.

MARKO ANDLOVIC je nedvomno slikar, ki je z odločnim korakom šele stopil na samostojno umetniško pot. Z modernistično likovno govorico ustvarja barvno in oblikovno zanimiv in bogat zapis, iz katerega se premišljeno, neusiljivo pritihotaplja svet realnosti. Na slikarski površini zaživijo barvni nanosi in črtne poteze, ki jim Andlovic želi dati neskončnost in trajnost ter vdihniti pomembnost. Poteza je zanj pomemben element slikarstva in mu odločilno pripomore k oblikovanju teme. Realne podobe se izvijajo iz robov številnih trikotnikov. Ti so kot silnice, ki dajejo sliki nove razsežnosti, ki jih podaljšujejo v večno trajanje, prostor v neskončnost. So nosilec napetosti, dinamike, energije, ustvarjalec vitalizma. Gledalca pripeljejo v realnost, vendar ga v njej ne pustijo. Vodijo ga naprej, preko meja vidnega, v neko novo dimenzijo slike. Barve žarijo, se umirjajo, postajajo otožne in se ponovno razplamtijo v vsej svoji ognjevitosti. Andlovic išče ter sebi in nam v navidez namišljenih oblikah in predmetih odkriva realnost. Od tu naprej pa zopet išče...

LUCIJAN BRATUŠ je slikar, ki obvlada tudi večje slikarske površine in ga ni strah pred praznim prostorom. Tokrat se je odločil za triptih, motivno pa je želel opozoriti na eno izmed najpomembnejših značilnosti okolja, iz katerega izhaja in v katerega se vedno znova rad vrača. Upodobil je sv. Martina, zaščitnika žlahtne kapljice, ki ima svoje svetišče prav v kraju slikarjevih korenin. Ponovno je želel dokazati, da je njegov osrednji motiv človeška figura, podana z izrednim občutkom za estetiko. Tudi pri slikanju se odraža njegovo nagnjenje do pisave in risanja. Figura, sestavljena iz ostrejših klinastih, pa vse do okroglih oblik, ustvarja zadržano, strogo, hkrati pa čutno, lirično, živo podobo človeka. Asketska in umirjena je, revitalizira pa jo barva, ubrana v rožnato modrem tonu, ki vse pogosteje postaja spoznavni znak njegovih likovnih del. Na slikarski površini se stopnjuje intenziteta barve, od transparentnih pa vse do gostejših in nasičenih barvnih nanosov. Bratuševe slike izžarevajo čutnost in življenjskost, vendar ta nikoli ne prekipeva preko zaželjenih in zastavljenih ciljev, ki jih slikar z likovnim izražanjem želi doseči.

Vipavska dolina, njena narava in arhitektura so bili vnovič izziv **BRANETU JAZBARJU**. Ustvaril je slike, na katerih ima barva dominantno vlogo. Barvne impulze sprejema iz rodne okolja, jih v sebi predela, napolni in obogati z lastnimi občutki. Šele nato jih z odločno silovito potezo čopiča prenese na slikarsko površino. Zdi se, da je vse skupaj spontano in naključno, vendar deluje zelo odločno, zelo prepričljivo. Abstrahirani, vidni svet prekipevav svoji živosti. Omejiti ga ne more niti okvir dane slikarske površine. Sega preko njega, še posebej takrat, ko razigrano in lahkotno poškropi barvo po njej. Ta se kot mavrica pne čez naslikano in slika postane ne le osebno predelan pogled realnosti, temveč pridobi tudi simbol in pomen.

MARKO LAVRENČIČ svoje poklicne usmerjenosti ne more in noče prikriti, tudi takrat ne, ko vzame v roke čopič in ustvarja z barvo. Motivno se posveča vipavskemu arhitekturnemu okolju in tako ostaja zvest svojemu cilju. Tudi pri slikanju se izpoveduje s črto, vendar mu je zelo pomembna tudi barva. Druga drugo dopolnjujeta in tako na slikarski površini igrata enakovredno vlogo. Črna je tista, ki posega v urejene barvne nanose, razbija monotonost in strogost. Kljub temu pa je za Lavrenčičeve slike značilna urejenost, podrejanje strogim estetskim normam in arhitekturnim zakonitostim. Pogled nanje je pogled v ozko ulico primorskega in s tem vipavskega naselja, v kateri se druga ob drugi nizajo hiše. Zdi se, da gre za njihovo popolnoma naključno postavitev, vendar ustvarjena celota ni rezultat naključij. Je red in lepota, ki jo začutiš že v preprosti domači arhitekturi. Takšen je tudi arhitektov slikarski svet.

MILOŠ MARC je oblikovalec, ki se rad posveča tudi slikanju. Njegove vaške vedute, izseki iz krajin, podobe mrtve narave so zapis v klasični maniri. Udahne pa mu umirjenost in ga obogati s čutnimi podtoni. Mehki barvni prehodi in zanimivi barvni efekti, ki jih dosega z nizanjem svetlih in temnih barvnih tonov ter harmonija barv, ustvarjajo na sliki prijetno atmosfero. Hkrati pa ji dajajo tudi poetično noto. Barvni spekter je odsev prostora in časa. Doživljanje vidnega podaja v realistični in plastični upodobitvi, z veliko mero občutka za detajle.

Tudi **SNEŽANA MADIČ** je oblikovalka in nekako oblikovalsko izgledajo njene slike, ki jih sestavlja v kompozicijo, da bi dosegla čim popolnejši učinek svoje stvaritve. Vezni element je arhitekturni detajl vipavskega okolja. Vsako izmed slik kompozicije dodatno obogati z elementi domačega okolja. Sliko ustvarja z barvo in s pomočjo kolažiranja - na slikarsko površino namreč lepi tudi papir. Njene slike učinkujejo kot estetski simbol Vipavske doline.

Anamarija Stibilj

ZAKLJUČEK ŠOLSKEGA LETA NA ŠKOFIJSKI GIMNAZIJI

"V veselje ti bo tvoja večerja, če boš koristno izrabil dan", nam zatrjuje stara modrost. To misel lahko prenesemo tudi med šolske klopi. Ko uspešno zaključimo šolsko leto in kolikor mogoče uresničimo načrte, ki smo si jih zadali ob začetku leta, potem so tudi naše počitnice lepše in zadovoljnejše. Zadnji dan pouka je za šolarja gotovo najlepši v vsem šolskem učnem programu. Razrednik mu podeli plačilo za njegov celoten trud, zapisan v ocenah in naslednja dva meseca lahko pozabi na zvezke in knjige ter prosti čas čim lepše izkoristi.

Na vipavski Škofijski gimnaziji smo zaključek šolskega leta praznovali v sredo, 21. junija, v obliki glasbeno pevskega večera na dvorcu Zemono. Oblikovali smo ga dijaki s pomočjo

profesorjev. Na prireditve smo povabili svoje starše, imeli pa smo tudi nekaj zunanjih obiskovalcev. Program je bil splet zborovske glasbe gimnazijskega mešanega pevskega zbora, gimnazijskega dekleškega zbora in instrumentalnih skladb. Uvodnim klavirskim melodijam Mendelssohnove Pesmi brez besed št. 2 je sledil nastop mešanega zbora pod vodstvom g. Lojzeta Kobala. Prepevali so pesmi oz. priredbe slovenskih skladateljev: Vodopivca, Ocvirka, Marolta, in drugih. Dekliški zbor, ki je doživel svoj krstni nastop in ga vodi dijakinja Martina Batič, pa je zapel dve pesmi tujih avtorjev. Prvi, z naslovom *Kaj je to mir*, je sledila še DeBuyn-ova upesnitev psalma 139 z naslovom *You are near*.

Razredniki posameznih letnikov in ravnatelj so nato podelili pohvale učencem, ki so med šolskom letom pokazali prizadevanje bodisi v razredni skupnosti, pri pomoči drugim ali pa so dosegli odličen uspeh. Sledili so instrumentalni nastopi (klavir, flavta, harmonika), s katerimi so mladi umetniki dokazali, da poleg učenja najdejo čas tudi za razvijanje svojih glasbenih talentov. Dijakom, ki so se udeleževali regijskih ali državnih tekmovanj, je ravnatelj izročil posebna priznanja. Pohvalil je tudi posamezne skupine in razglasil najbolj urejen razred šole. Poslušalci so nato prisluhnili še narodnim: Stoji, stoji mi polje, Nocoj pa, oh nocoj in Vipavski; ravnatelj g. Vinko Lapajne pa je v zaključnem govoru vsem skupaj zaželel prijetne in koristno preživete počitnice.

Lep zaključni večer ni pomenil konca, temveč začetek, ki nas je obogatil za novo doživetje in nas spodbudil k nabiranju novih moči za šolsko leto, ki je pred nami.

Petra Bajec

LANTHIERIJEV DVOREC 1995

PROGRAM PRIREDITEV V SKLOPU PROJEKTA PROMOCIJA DEJAVNOSTI UREJANJA PROSTORA

Leto 1995 je Evropsko leto varstva narave, zato se nam zdi še toliko bolj primerno za izvedbo projektov Promocija dejavnosti urejanja prostora in varstva okolja, ki jih je razpisalo Ministrstvo za okolje in prostor.

S projekti o revitalizaciji Lanthierijevega kompleksa želimo informirati in izobraževati strokovno in širšo javnost o problemih prostora, kvalitetnih zgledih in možnostih njihovega reševanja ter vse odgovorne spodbuditi k prizadevanjem za namensko, smotrno in načrtno rabo ter za spoštovanje estetskih in kulturnih kvalitet pri njegovem urejanju in poseganju vanj.

Poleg Lanthierijevega kompleksa smo prijaviteli tudi projekt promocije prenove domačije Goče 60, ki je v zaključni fazi. Obe lokaciji združujeta integralen pristop, načrtno delo strokovnjakov različnih profilov in sodelovanje investitorja, nosilca dejavnosti. V primeru Goče je to lažje, pri revitalizaciji Lanthierijevega kompleksa pa moramo že na nivoju projektov, iskanja prave vsebine in dejavnosti, ki bodo stavbo ohranjale pri življenju, vključiti prebivalce ožje in širše okolice.

Kakršnakoli prenova bo uspešna le, če bo večina ljudi verjela vanjo, jo podpirala in se aktivno vključila v njeno oživljanje.

In kako smo si zamislili predstaviti zamisli, načrte, ideje prebivalcem in vsem, ki jih kakorkoli zanima revitalizacija pomembne dediščine in razvoj Vipavske doline?

Pripravili smo program, ki ga bomo skupaj z domačini in številnimi strokovnimi sodelavci izvedli kar na kraju samem. V Lanthierijevem dvorcu smo že postavili na ogled razstavo dveh izdelanih diplomskih nalog arhitektov Nataše Korošec - Turk in Vilija Fabčiča, tretje diplomsko delo avtorja Igorja Berlota pa bomo predstavili v petek 30. junija ob 17. uri.

V jesenskem času bo na ogled razstava novo odkritih delov Vipavske jame in okrogla miza o problematiki in zaščiti podzemnih lepot jamarskega društva "Danilo Remškar" iz Ajdovščine.

V program se vključuje tudi slikarski Ex tempore, ki ga že več let pripravlja in organizira vipavska osnovna šola in mentor Brane Jazbar, v katerem sodelujejo OŠ Severne Primorske in Srednja šola Venio Pilon ter Škofijska gimnazija Vipava. Namen je spodbuditi likovno ustvarjanje najmlajših, druženje likovnih pedagogov ob spoznavanju Vipave in bližnje okolice.

Letos smo osnovne šole povabili k sodelovanju tudi na drugih področjih, da se z lastnimi idejami in predlogi vključijo v razmišljanje o povezavi Lanthierijevega dvorca z drugimi zanimivostmi. Vse predloge bomo razstavili, najboljše nagradili.

In ker je pred nami prijeten poletni in jesenski čas, smo skupaj z Zvezo kulturnih organizacij k sodelovanju povabili tudi gledališča in glasbenike, s katerimi želimo nazorno pokazati eno od številnih možnosti bodoče vsebine in zmogljivosti najzanimivejšega dela Vipave.

Zavedamo se, da smo si zadali obsežen program, ki pa ga bomo izpeljali le ob razumevanju in podpori predvsem Krajevne skupnosti, ki nam je obljubila pomoč pri številnih tehničnih delih, uspeh programa pa je odvisen od vzdušja na prireditvah, ki ga lahko pričarajo le domačini, prebivalci, katerim je celotna aktivnost tudi namenjena. Pristrčno vabljeni!

Zavod za družbeno planiranje
Tatjana Renar

PROGRAM PRIREDITEV v času od 28.8 do 10.9.1995

1. GLEDALIŠČE ZATO - PTUJ
C. GOLDONI: KRČMARICA
PREDSTAVA NA PROSTEM, NA GRAJSKEM DVORIŠČU
2. ALENKA VIDRIH Z GOSTI
VEČER ŠANSONOV IN UMETNIŠKE BESEDE
PRIREDITEV NA GRAJSKEM DVORIŠČU
3. VEČER PLESA
SODELUJEJO:
  - FOLKLORNA SKUPINA IZ VIPAVE
  - SKUPINA ZA SODOBNI PLES IZ AJDOVŠČINE
  - PLESNA ŠOLA URŠKA IZ AJDOVŠČINEPRIREDITEV NA GRAJSKEM DVORIŠČU
4. LUTKOVNA SKUPINA OŠ VIPAVA:
"O PTIČKI, KI JE UKRADLA..."
PREDSTAVA V GRAJSKI KAPELI
5. KONCERT MEPZ "SVETI ŠTEFAN" IZ VIPAVE
PRIREDITEV V GRAJSKI DVORANI
6. KONCERT VELIKEGA BIG BAND ORKESTRA
S SOLISTI RTV SLOVENIJA
KONCERT NA GRAJSKEM DVORIŠČU

ORGANIZATORJI: - OBČINA VIPAVA
- KS VIPAVA
- ZKO AJDOVŠČINA
- ZAVOD ZA DRUŽBENO PLANIRANJE

ZVEZDNATO NEBO

V letošnjem letu praznuje Center za usposabljanje invalidnih otrok Vipava 30. rojstni dan. 30 let je malo v življenju človeka in veliko za zgodovino ustanove, kakršna je naša, ki je izključena iz sveta moči, uspeha in tekmovalnosti.

Prva izmed akcij, posvečenih temu jubileju, je bila izdaja pesniške zbirke naše gojenke Saše Rolih z naslovom Zvezdnato nebo.

Saša Rolih je bila rojena 1974. leta v Ljubljani. Njeni prvi dnevi življenja so bili zaznamovani s cerebralno paralizo. V starosti enega leta in pol je bila sprejeta v Staro goro in takrat je bilo že znano, da jo bo vse življenje spremljal invalidski voziček.

S sedmimi leti je prišla v naš center in tu končala osnovno šolo. Ves čas je sodelovala v različnih obšolskih dejavnostih, še posebej pa v literarno-novinarskem krožku. Nastala je njena prva pesem in počasi so se rojevale nove. Odkrivala je svoj svet, ranljiv, čuteč, prijazen. Njeno življenje se je ustalilo tu, med nami, kjer je našla svojo srečo, zadovoljstvo, prijatelje.

Ljubezen je podoba našega življenja. To naše življenje pa je kot zvezdnato nebo. Na njem so majhne in velike zvezde, svetle in take, ki jih komaj opazimo s prostim očesom, včasih se kakšna utrne in uresniči skrito željo...

Sašino skrito željo, da bi pesmi ugledale luč sveta, smo uresničili ob pomoči številnih prijateljev.

Profesorica Ivana Slamič je prispevala uvodne misli, v katerih je napisala:

"Svetla in mehka tišina so Sašine pesmi. Jasno zvezdnato nebo: celo njeno veselje. V njem so prijatelji, pomladni dnevi in morski valovi. V njem je njena mama, v njem sta brata, zeleni travniki, mehke preproge za sprehode, v njem so Ana, Zdenka, Bojana, v njem je gospa, ki odhaja in v njem so njeni prijatelji. V njem je veselje, so sanje, je hrepenenje in je bolečina. Je čakanje roke in ponujanje roke. Je srce, ki hoče bližine in srce, ki daje. Je sreča, ker so drugi srečni in je bolečina, ki jo je tako težko nositi.

In je mir. Koliko miru! Nevdanost, mir. Pokončno in tiho pozdravljanje sonca, svetlobe, ki greje in daje moč. Je razumevanje vseh. Pošteno, nezahtevno, nič obsojajoče. Saša čaka prijatelje. Saša dočaka prijatelje in takrat jim da vso dobroto svojega srca. Sašine pesmi so drobni biseri, rojeni iz bolečine za veselje."

Dijaki Škofijske gimnazije iz Vipave s svojo profesorico Bojano Kompara in specialnimi pedagoginjami Nevenko Tkalčič, Loredano Sajovic, Alenko Premrl in Ivico Petrič iz našega Zavoda pripravili literarni večer v Lavričevi knjižnici v Ajdovščini in v petek, 24. marca v Centru.

Oba večera sta uspela, saj se je našemu vabilu odzvalo veliko ljudi.

Drobna knjižica z vinjetami Silve Karim in naslovnico, ki jo je naslikal in oblikoval Miloš Marc je izšla s pomočjo glavnega sponzorja Grafike Bizjak iz Ajdovščine.

Pesmi so napisane za vse, ki si želijo vedno novih, kar se da trajnih dobrin. Za vse tiste, ki jim ni dovolj, da samo živijo, ki hočejo tudi napredovati in si belijo glavo kako bi se zrinili više...

To so pesmi iz drugačnega sveta. Pesmi, rojene iz stisk, nepotešenih hrepenenj in majhnih sreč, pesmi dekleta, ki si želi, da zvezdnata noč ne bi nikoli minila.

Zdenka Fučka, ravnateljica

Iz zbirke *Zvezdnato nebo* objavljamo dve pesmi:

DOTAKNI SE MOJEGA SRCA

IŠČEM TE

Moje drobno srce potrpežljivo čaka nate
in vedno bolj po tebi hrepeni,
zato vsak trenutek življenja
ti z veseljem podari,
četudi poln je skrbi.

Potrudi se ga dotakniti,
svojo grenkobo poskusi z njim deliti,
da ti bo lažje po poti življenja hoditi.

Pogumno stopi vanj,
saj ozdravilo te bo vseh bolečih ran.
V mojem srcu so zate drobni biseri sreče
skriti,
znati jih moraš le odkriti.

Takrat v tebi sonce veselja bo sijalo,
vse črne oblake trpljenja bo pregnalo
in mnogo močne volje
za jutrišnji dan ti bo dalo.

Z nasmehom na ustnicah
se spominjam včerajšnjega dne.

Z roko v roki sva hodila
in nisva veliko govorila.

Kljub molku so bile najine oči zvedave
in neizmerno klepetave.
Nobene želje niso skrile
in vse najlepše so si obljubile.

Tudi danes sem se hotela srečati s tabo,
pozabiti na vse slabo
in opazovati drobne zvezde na nebu s teboj,
vsaj še nocoj.

Vendar odšel si neznano kam,
poti do tebe ne poznam.

Pustil si me v črni temi,
namesto, da bi bil ob meni.

Veš, zopet bi te rada našla,
zato name ne pozabi,
ampak svojo moč ustrezno uporabi.

Podari mi svoj droben žarek svetlobe,
zraven pa še drobtinico zvestobe.
Ko to storiš, moje šibke roke spet dobiš
in me nikoli več ne izgubiš.

NASTOP OTROK IZ ŠTANDREŽA

Nekega dopoldneva sem v avli našega Centra zagledala plakat. Z zanimanjem sem ga prebrala in tako potešila svojo radovednost.

Vabil je na koncert ortoškega pevskega zbora iz Štandreža v Italiji. V glavi se mi je rodilo mnogo vprašanj. V katerem delu Italije leži Štandrež? Ali bomo mlade prijatelje sploh razumeli, saj vendar govorijo italijansko? Še veliko drugih vprašanj sem si zastavila in ker si nanje nisem znala odgovoriti, sem komaj čakala na srečanje z njimi.

Končno je prišel težko pričakovani torek, obsijan s pomladanskim soncem.

Zbrali smo se v avli in z navdušenim ploskanjem pozdravili mlade pevce, naše nove prijatelje.

Presenečena sem bila, ker kljub temu, da živijo v Italiji, zelo lepo govorijo slovensko. Pripravili so nam glasbeno pravljico o pikapolonici, ki ni znala prešteti svojih pik. Za pomoč pri štetju je zaprosila cvetice, pisanega metulja, polža in čebelo. Dogajanje v igrici so spremljali pevci s petjem.

Čas je hitro minil in naše srečanje se je izteklo. V njihovi družbi nam je bilo lepo in želim si, da bi se še kdaj srečali.

Saša Rolih

LIKOVNI EX TEMPORE

Če znaš risati in slikati, se lahko udeležiš srečanja, ki mu učeno rečejo Ex tempore.

Tako srečanje smo v začetku aprila organizirali v našem Centru v Vipavi. Udeležili so se ga učenci osnovnih šol iz Vipave, Ajdovščine, Otlice, Šempasa, Mirna, Nove Gorice in seveda iz našega Centra.

Vse dopoldne smo ustvarjali v jedilnici, ki smo jo spremenili v likovni atelje, nekateri pa so odšli v Vipavo in tam risali motive tega starega mesta.

Tudi jaz sem se zelo potrudil. Moto tega ex tempora je bil: "Misli so svetle, želje so vroče..." To je verz iz pesmi naše sošolke Saše, ki je letos izdala svojo prvo pesniško zbirko. Naslikal sem letalo, ki leti nad mestom. Moja največja želja je, da bi se nekoč peljal z letalom.

Slika mi je zelo uspela.

Ko smo končali z risanjem, so naše učiteljice pripravile razstavo. Vsi udeleženci smo se zbrali v avli, kjer so naši sošolci pripravili kulturni program, dobili smo priznanja in si nato ogledali razstavo.

Ponosen sem na priznanje. Dal sem ga v vitrino v dnevni sobi.

Meksudin Klapič

V PRID NARAVI ALI NAŠI PRETIRANI SEBIČNOSTI

ODLOČITEV JE V ROKAH NAS VSEH

Načrtovanje novega dela avtoceste skozi Slovenijo se vleče že 20 let. Za primorski del avtoceste obstajajo tri različice: colska trasa, vipavska trasa in kraška trasa. Raziskave, ki so bile objavljene tudi v javnih občilih, so pokazale, da bi bila najcenejša 28 km dolga avtocesta po Vipavski dolini, ki bi stala 122,8 milijonov dolarjev. Kraška trasa, ki bi bila dolga 30 km, bi stala 210,3 milijonov dolarjev, najdražja bi bila colska trasa, za katero bi za 39 km avtoceste porabili 339,8 milijonov dolarjev. Ob določanju novih tras avtoceste in ob projektiranju se neredko razhajajo zahteve po prometni varnosti, varovanju okolja in ceneno gradnjo. Avtocesta je tujek v naravnem okolju, preseka polja in gozdove, vodne tokove in naravne poti živali ter vnaša v okolje hrup in pline, ki se širijo v znatno širše območje izven ograjenega pasu avtocest.

O negativnih vplivih, ki jih povzročajo avtoceste s težkim tranzitnim prometom, je na voljo velik kup literature, dovolj pa bo, da naštejemo le nekaj kemijskih argumentov proti avtocesti: Ob dejstvu, da avtomobil izkoristi za pogon le 15% kemične energije bencina in da v okolje izloči preostanek - torej 85% neizkoriščene energije bencina, nas navda z zaskrbljenostjo. Toksičnost izpušnih plinov je omejena v glavnem s toksičnostjo ogljikovega dioksida, ogljikovodika - značilen črn in škodljiv izpuh dušikovega oksida, svinca...

Svinec spada med kumulativne strupe, zlasti vdihavanje svinčevih delcev je zdravju škodljivo, svinec škodi živčevju, preprečuje nastajanje hemoglobina v krvi, zdravniki mu pripisujejo, da povzroča genetične okvare. V telesu se pojavi kot težka kovina, ki sodeluje pri biokemičnih procesih, končno se akumulira v možganih. Sekretar oddelka za zdravje v ZDA L. Sullivan opozarja, da so nova spoznanja o svincu vznemirljiva. Pravi: "ZA ZDRAVJE OTROK JE TO ENA NAJHUJŠIH GROŽENJ IZ OKOLJA!"

Naštete snovi pa niso škodljive samo za zdravje ljudi, ampak škodujejo tudi naravi, moten je proces pri tvorbi humusa, rušilni učinki se kažejo v zvezi s povečanjem kislosti eksosfere. Poškodovane so varovalne plasti zelenih in listnatih površin. Če se peljemo proti Ljubljani ob avtocesti, opazimo suha rastišča in posušena drevesa.

Zaradi svinca iz izpuhov, ki se ob avtocestah useda na rastje, tudi več sto metrov na vsako stran ni priporočljivo gojiti vrtnine, niti s krmo od tod krmiti krave (te izločajo svinec v mleku, kar je za malčke ali bolnike škodljivo).

Našteti argumenti nazorno prikazujejo nevarnosti, ki bi ogrožale naše okolje in zdravje in prav zato velja o njih razmisliti. Naše želje po hitrejši in ugodnejši vožnji so odraz miselnosti potrošniške družbe, ki ji ni mar, da bomo zato "ugodje" plačali ne samo mi, ampak predvsem prihodnji rodovi. Tako bo konec z našimi načrti o EKOTURIZMU in EKOKMETIJSTVU kot najbolj cenjenima oblikama turistične ponudbe. Tuj tovornjakar se, razen malice in cestnine, ne poslužuje naših turističnih uslug.

Vprašanje, ki ga za konec postavljam v premislek vsem, je: Ali smemo biti tako neobzirni, predvsem pa sebični in dopustiti nadaljnje uničevanje narave?

Vilma Trošt

študentka BI-GO na pedagoški fakulteti

NEKAJ PREDLOGOV ZA POŽIVITEV TURIZMA V VIPAVI

To so predlogi in mnenja nekaterih krajanov Vipave z željo, da bi jih Svet KS in Občinski svet Vipave poskušali postopno realizirati, saj je bilo po osamosvojitvi predvideno, da se bo Vipava razvijala v turistični kraj, za kar ima resnično mnogo pogojev. Za večino predlogov ne bi bilo potrebno veliko finančnih sredstev, vendar pa veliko dobre volje in pripravljenosti.

1. Potrebna bi bila tabla, na kateri bi bile napisane zgodovinske in kulturne znamenitosti v Vipavi - lahko bi bila nameščena pri bencinski črpalki ali na Glavnem trgu.
2. Tudi tloris - zemljevid ulic v Vipavi mnogi pogrešajo. Primerna bi bila namestitev na Glavnem trgu.
3. Na obeh straneh pred Vipavo bi lahko postavili tabli z napisom "Egipčanska sarkofaga na pokopališču".
4. Pred pokopališčem bi lahko bili na tabli napisani podatki o sarkofagih, grobnicah in kapeli na pokopališču.
5. Obnoviti bi bilo potrebno spominske plošče na stari šoli in nad vrati župnišča.
6. Na drevesih v parku bi pritrdili oznake z imenom posameznega drevesa, od kje izhaja in starost.
7. Označiti bi bilo potrebno vseh devet izvirov reke Vipave (glej Pogačnikov Vodnik v Vipavo).
8. Pospešiti že začete priprave za ureditev Žuntove jame, kjer je eden od izvirov Vipave za ogled.
9. Izgled Vipave bi popestrila osvetlitev Starega gradu v nočnem času.
10. Dvakrat na leto bi bilo potrebno čistiti izvire in okolico v Podfarovžu in Podskali.
11. Uredili bi lahko sprehajalno pot in pot za turiste ob izvirih Vipave. V ta namen bi bil potreben lesen most - samo za pešce - za Tabrom do Podskale. Pot za turiste bi vodila z Glavnega trga do Lipce (dva izvira), za Tabrom (dva izvira), čez lesen most do Podskale (dva izvira), mimo Podfarovža, po Hribu do Žuntove jame (izvira Jama in Slezenc), mimo stare šole na Glavni trg, lahko pa tudi od stare šole do cerkve in na pokopališče.
12. Grajski park je ponos Vipave. Toda ob močnejšem deževju so poti neprehodne in bi jih bilo potrebno nasuti. Pa tudi med potmi je bilo v preteklosti več zelenja, za kar bi ponovno poskrbeli strokovnjaki.
13. Vodnjak v parku že od leta 1991 nima gornjega dela - kipa dečka (Petrčka), ki je zaključeval trinadstropni kamniti vodomet. Kdor je kip odstranil, ko so čistili baročne kipe na trgu, ga mora ponovno namestiti na vodomet, saj sedaj trinadstropni vodomet nima pravega izgleda.
14. Kiosk zraven grajskih vrat bi bilo potrebno odstraniti in tako popraviti napako občine Ajdovščina, ki je dala dovoljenje za sedanjo lokacijo.
15. Pred cerkvijo ali v cerkvi bi lahko napisali podatke o stavbi in o znamenitih freskah v njej.
16. Ponovno bi krajanje želeli prehod za pešce čez reko Vipavo. V ta namen bi lahko zgradili montažni most pri "Veliki topoli". Pot bi nato vodila proti Slapu, Planini in...
17. Za turizem bi bila zelo primerna TRIM STEZA na področju Starega gradu. Na Glavnem trgu ali pri bencinski črpalki bi bila tabla s skico poti. Ob poti naj bi bilo nekaj klopi iz drevesnih debel in naprave za določene vaje: drogovi, trami itd. Izvajalec del bi bil: Turistično društvo, Planinsko društvo, Lovska družina, mladina in drugi krajanje. Lahko bi ločili težjo in lažjo pot. Nešteto ljudi hodi ob lepem vremenu proti Staremu gradu in še naprej, tako starejši in mlajši z otroki. Če bi bila označena trim steza, bi jih hodilo še več in bi si tako utrjevali zdravje.

18. Tudi Vipava bi lahko imela pisarno Turističnega društva, kjer bi turist lahko kupil razglednice, prospekte, zemljevide, spominke o Vipavi in okolici ter dobil željene informacije. Odprta bi bila nekaj ur dnevno ali po potrebi.

Predloge zbrala

Vera Poniž

Za dom in družino

LUČ Z NANOSA

Gibanje Vera in luč sem že predstavila v Vipavskem glasu. 28. maja smo imeli romanje primorskih skupin Vere in luči k sv. Hieronimu na Nanosu. Požrtvovalni šembiški župnik nam je dovolil, da smo sezono odprli pred uradno otvoritvijo sezone Jeromovih shodov.

Požrtvovalni mladi in manj mladi prijatelji duševno prizadetih so cerkev "usposobili", čeprav je v njej čez zimo le podoba sv. Hieronima, ostale tri podobe pa spijo še "zimsko spanje". Vipavska skupina je priromala z avtobusom, iz ostalih krajev pa so prišli z osebnimi vozili. Šofer je prvič vozil po tej nevarni relaciji, a se je prej posvetoval s starim mačkom nanoških strmin Brunom iz Šembida.

V avtobusu smo imeli celo tri invalide z vozičkom in več takih z berglami, a smo se vseeno vsi živi, zdravi in veseli zbrali pri lepi božjepotni cerkvi. G. Melink je že jeseni moral zaradi preobremenjenosti zapustiti naše gibanje in je funkcijo duhovnega voditelja prevzel g. Vončina z Otlice. Tako je skupaj z g. Ipavcem s Cola daroval sv. mašo, mi pa smo prepevali, s seboj smo imeli kar dva kitarista. Po maši smo imeli pred cerkvijo zakusko, kjer so glavno besedo imele češnje, ki so jih v tej "brezčešnji" sezoni na prečudne viže pričarali naši prijatelji. Ena požrtvovalnih mam je prinesla hlebec sira in hlebec kruha z raznimi zrnji, druge so napekle dobrot in napravile sendviče. Vendar so nekateri naši prijatelji takoj po maši ušli v avtobus poslušat tekmo... (Joj, naj mi oprostijo, jaz ne vem prav, kdo je tekmoval in zakaj!) Jaz sem seveda tekla naprej do križpotja, da sem "nacukala" nekaj šmarnic. Ko je šofer priropotal za nami, je rekel, da štoparjev ne jemljejo. Ko sem pokazala šopek šmarnic, so vsi začudeno rekli, kje le sem jih dobila. Pa pravi ena od naših deklic: "Nada jih bo naredila, tudi če jih ni!" Avtobus je bil sedaj bolj poln, saj so se nam pridružili marsikateri avtomobilisti za pot do Vojkove. Pa nismo šli noter. Ker smo naredili prošnjo na RTV Ljubljana, so nam dovolili ogled TV stolpa. Občudovali smo zapletene naprave, a notri se ne sme brez dovoljenja in brez natikačev. Preobuti se morate kot pred vrati sitne gospodinje. Izza ograj se je dalo lepo gledati v dolino, brez strahu, da bi kdo zletel.

Ob vrnitvi mi je stric Fonzi s Slapa zaupal, da je kot otrok nekoč bil s svojo mamo pri sv. Hieronimu in potem do danes ne več...

Nada Kostanjevic

TETI MICKI V SLOVO

V sredo 12. aprila, smo se na vipavskem pokopališču poslovili od Marije Fabčič - tete Micke. Le kdo med Vipavci ni poznal te pridne, skromne in tihe ženske, saj je dočakala kar polnih 93 let. Tako kot je bilo skromno njeno življenje, tako na tiho se je poslovila od vseh, ki smo jo poznali.

Posebno se je bomo spominjale matere, ki nam je priskočila na pomoč, ko so bili naši tri mesece stari otroci hudo potrebni skrbnega varuha. Prav to je bila teta Micka, čeprav sama ni bila nikoli mama. Zнала ze delati z otroki. Zato smo ji lahko zaupali, saj smo vedeli, da so pri njej otroci v varnih rokah. Ni bila samo varuhinja, bila jim je tudi vzgojiteljica. Prisluhnila je vsaki otrokovi želji, znala se jim je prikupiti, jih navajati na samostojnost, znala je biti prijazna, pa tudi stroga.

Za njenim pogrebom je šla večina njenih varovancev. Tisti pa, ki niso mogli priti, so že isti večer postali ob njenem grobu, prižgali svečo in se tiho zamislili...

Teta Micka je s svojo nesebično ljubeznijo bogatila vse varovance - bila je duhovno bogata ženska. Razveselila se je že vsakega varovančevega klica "teta Mici", ker je vedela, da je prav tako prežet z zaupanjem, ljubeznijo in spoštovanjem.

In tako kot je znala svojo ljubezen darovati drugim, jo je od svojih hvaležnih varovancev in mater ter drugih znancev prejemale tudi sama. Pogosti obiski so ji ob pogovorih, petju, molitvi krajšali dolge ure ležanja v postelji.

Dana pa ji je bila milost, da tudi ob zadnji uri ni bila sama. V družbi, s prižgano svečo v roki in tihim refrenom "usmiljeni..." se je ta naša "teta Micka" z ljubeznijo poslovila od nas. Tik pred tem pa je bližnjim še namenila koristen nasvet za popotnico skozi življenje.

S hvaležnostjo se je bomo spominjale družine: Raspor, Štefin, Premrl in Cerkvenik ter njeni varovanci: Aleš, Blanka, Pavel, Jana, Aljaž in Matej.

SPOMIN NA 90. ROJSTNI DAN

Našim bralcem želi 90-letnik Alojz Rehar, čigar članke že pozna, sporočiti nekaj misli o svojem življenju:

Ko sem bil še mlad, nisem mislil, da se bom nekoč postaral. Mislil sem, da bom ostal za vselej mlad, a sem se globoko varal. Mladost hitro mine, z njo minejo tudi vse dobrine in nam ostanejo samo še spomini. Če se utrnejo vsi pogledi na prehojeno pot in na vse pretekle zgodovine, nimamo nič drugega, kakor le boleče spomine. Zato pa rečem jaz, najlepša je mladost, mladost ne pride več nazaj.

Razmišljanje ob 5. juniju - svetovnem dnevu varstva okolja

Narava umira. Na to nas spominjajo umirajoči gozdovi, mrtve reke, izginule živali in rastline, nečist zrak in propadajoča prst, ki nam samo še z zadnjimi močmi kali semena.

Šla sem mimo velike stavbe, kjer so lastovice zaman iskale svoja gnezda. Nekdo jih je odstranil zaradi želje po pretirani čistoči in urejenosti.

Tako je vzgojil tudi svoje otroke, da niso več sposobni premagati gnusa do bolnega telesa lastne matere.

V oblasti nas ima potrošništvo, zaradi katerega trošimo veliko več energije in surovin, kot jih človeštvo potrebuje za svoje normalno življenje.

Zakaj v šolah učijo, koliko nog ima muha, kakšen prebavni organ ima krava, koliko kosti sestavlja človeški skelet? Kako naj spoštujemo naravo, če jo doživljamo le po njenih delih, kot da je stroj, ki ga lahko sestavi kadarkoli?

Zakaj nam ne govorijo o zvestobi goloba, materinstvu mačke, vdanosti psa, ponosu konja, svojeglavosti osla, vztrajnosti mravlje in bistrosti lisice? To bi oblikovalo v nas plemenitost in velikodušnost, bogastvo čustev in modrost, ne pa znanje o prebavi goveda ali živčnem sistemu deževnika.

Se bo vendarle tisočletja prevladujoča človekova potreba "imeti" spremenila v potrebo "biti"?

Danes še vedno težimo k potrebi "imeti", imeti materialne dobrine ali imeti znanje, s katerim obvladujemo okolje, ljudi ali naravo. Šele, ko bo v nas prevladala potreba "biti" in ne samo "imeti", bomo osvobojeni tega tisočletnega suženjstva samemu sebi.

Kdo je torej srečen človek? Tisti, ki se mu izpolnijo vse želje? Ne, srečen je tisti, ki lahko izmeri globine svojega čustvovanja, izmeri svojo duhovno moč in vztrajnost, ki je sposoben občudovati in spoštovati, ki se zaveda, da je velik in hkrati majhen, ki si želi večnost in se hkrati ne boji smrti, ker ve, da ta v naravi ni nikoli popolna, ki lahko dvomi in svobodno išče skrivnosti življenja, ki duhovno raste vse tja do svoje nepopolne smrti. Koliko tega nam nudi življenje v današnji civilizaciji?

Naša fizična moč je minljiva, prav tako ostrina razuma, le čustva nas spremljajo od rojstva do smrti in nam dajejo smisel obstajanja do zadnje minute našega življenja. V svoji nebogljenosti ali betežnosti še vedno nudimo ali vsaj zbujaemo ljubezen.

DESET PRIPOROČIL ZA ZDRAVO ŽIVLJENJE

1. Zmernost je lepa čednost: ne pretiravaj pri delu, jedi, pijači in poživilih!
2. Ne začni kaditi, če kadiš - prenehaj!
3. Od mladosti vzdržuj primerno telesni težo!
4. Spoštuj smotrni dnevni red: 8 ur je za delo, 8 za počitek (spi dovolj!), 8 pa za vse drugo!
5. Krepí zdravje: redno vsak dan pojdi vsaj za pol ure na svež zrak - če že ne delaš na prostem, vsaj hitro in živahno hodi. Ne pozabi med delom na kratke »minute za zdravje«: 5 minut na eno uro! Privošči si zasluženi poletni počitek!
6. Beri o zdravju!
7. Dobra volja je najbolja: poskušaj obvladati neprijetne situacije, ne razburjaj se, ne sitnari, bodi ljubezniv in dober - bogato se ti bo vrnilo.
8. Dokler še ne boli, si za rojstni dan privošči obisk pri zdravniku in zobozdravniku, ženske pa še pri ginekologu. Preveri krvni pritisk, morda krvni sladkor, ali če imaš kakšno drugo težavo - tudi to.
9. Če te kaj boli, zaupaj zdravniku, ravnaj po navodilih, skupaj bosta premagala vse težave.
10. Uživaj lepoto življenja: vsak trenutek je lahko poln sreče in zadovoljstva - že v tem, da živiš! Če si že v tretjem življenjskem obdobju, ostani umsko in telesni dejaven!

VZEMI SI ČAS...

Vzemi si čas za delo, saj to predstavlja ceno uspeha.

Vzemi si čas za razmišljanje, saj to predstavlja izvor moči.

Vzemi si čas za igro, saj to predstavlja skrivnost mladosti.

Vzemi si čas za branje, saj je to temelj znanja.

Vzemi si čas za prijaznost, saj le-ta predstavlja vrata do sreče.

Vzemi si čas za sanjarjenje, kajti to je pot do zvezd.

Vzemi si čas za ljubezen, saj ta predstavlja pravo življenjsko radost.

Vzemi si čas za veselje, kajti le-to predstavlja glasbo duše.

MISLI ŠPANSKEGA BORCA ZA OTROKOVE PRAVICE ARNOLDA ROSCOWSKEGA

- Če te tvoj otrok poišče s pogledom - poglej ga!
- Če se te tvoj otrok dotakne z rokami - objemi ga!
- Če ti tvoj otrok želi nekaj povedati - poslušaj ga!
- Če se tvoj otrok počuti neobgledeno - pomagaj mu!
- Če se tvoj otrok počuti osamljen - spremljaj ga!
- Če je tvoj otrok žalosten - potolaži ga!
- Če je tvoj otrok v težavah - ohrabri ga!
- Če tvoj otrok doživi neuspeh - zaščiti ga!

Ljubezen je kakor sonce, kdor je nima, mu manjka vse; kot dober prijatelj je; kadar smo izgubili stike z njim se odseli drugam. Knjiga je kakor ljubezen in sonce in prijateljica. Kdor je izgubil stik z njo...? V najbolj odkritosrčnih urah se vrača kakor mladost ter sprašuje kot trd in strog sodnik, kaj smo naredili z življenjem, ki nam je bilo darovano. Knjiga preživi človeka, iz nje rodovi spoznavajo svet in življenje, preteklost in sedanost, človeka in svet narave.

ISKRICE

- Ceni steblo po plodu, ne po listu.
- Vzemite ljudi takšne, kakršni so. Drugih ni.
- Smeh je za dušo isto kot kisik za pljuča.
- Primerjanje pomeni konec sreče in začetek nezadovoljstva.
- Varuj se, da ne poželiš vsega, kar vidiš, da ne verjameš vsega, kar slišiš, da ne govoriš vsega kar veš, da ne delaš vsega kar znaš.
- Pameten človek ne naredi vseh napak sam. Možnost da tudi drugim.
- Naš dom ni tam, kjer imamo bivališče, doma smo tam, kjer smo sprejeti z razumevanjem.
- Zidati gradove v oblakih nič ne stane, njihovo porušenje pa pogosto zelo drago plačamo.
- Čim bolj peša v ljudeh ljubezen in dobrotu, tem bolj se skušajo zavarovati z denarjem in njegovo močjo.
- Če imaš svojo zemljo, pa je še tako majhna kot dlan, še ne veš, kaj pomeni dež ob pravem času.
- Človek se nauči govoriti v dveh letih, potem pa se vse življenje uči molčati.
- Naučimo se veseliti, tako se bomo najboljše odvadili drugim povzročati bolečine.
- Od cveta pričakujemo vonjavo, od človeka vljudnost.
- Kako žalostno je, če se moraš veseliti sam.
- Vsi vemo, da sonce odpira cvetlice, med tem ko jih mraz in noč zapirata. Spodbudna beseda ima čarobno moč za odpiranje in razcvetenje.
- Marsikdo zamudi majhno srečo, medtem ko zaman čaka na veliko.

Zbrali in uredili

Gizela Furlan in Magda Rodman

ZAHVALA

AKTIVU VIPAVSKIH ŽENA se iskreno zahvaljujemo za podarjene vipavske narodne noše. Vemo, koliko časa so posvetile najprej zbiranju blaga in krojev in koliko ur dela so potrebovale njihove pridne roke, da so izdelale tako zahtevne modele. Nosili jih bomo z ljubeznijo do naše preteklosti in s spoštovanjem do Vas, ki ste nam jih podarile. Dobili smo novo spodbudo za nadaljnje delo. Hvala!

Folklorno društvo Vipava

PLEVE IN DROBTINE

-Zelo vestni so in čisto prav imajo naši mladi in manj mladi policaji, ki preganjajo mulčke, ki se gajdrajo z motorji in bicikli brez izpitov, brez čelad in delajo zgago v prometu. Vendar so taki, ki že imajo izpite in kakšen sold v žepu, dosti bolj nevarni v nočnih urah, ko divjajo skozi Vipavo po ulicah, ki so nastale takrat, ko so po njih hodili le konji in voli. Kaj več policajev bi lahko pogledalo ponoči tudi po Vipavi, da ne bi bilo toliko norenja in šundra po ulicah...

-Nekoč je bila tabla - sicer ne posebno umetniška - na gostilni Adria, ki je opozarjala tujce na izviri Podskalo. Danes iščejo tujci Podskalo prav po celi Vipavi, samo ne tam, kjer je. Kakšno vidno opozorilo, kod se gre v Podskalo, res ne bi bilo odveč. Pa tudi policija bi v nočnih urah lahko tudi tja pogledala.

-In končno: naj kdo kje ukrade kakšno klop in jo nese v avtobusno postajo! Tudi če se v poletnih nočeh tam zbira mladina, saj je luč v njej in vsak lahko vidi in sliši, kaj počnejo! Nekoč sem ponoči sama prišla tja, videla en kup mladine in preden sem prišla k njim, slišala njihove debate. Menili so se o literaturi, in sicer klasični!

-Nove prometne ureditve na "novem" placu pa še nihče ni pohvalil. Bolj podobna je poligonu šoferske šole. Kako bomo pa po njem hodili z bicikli, kariolami, koretami, traktorji, motornimi kolesi, ali kar s "Peko 40", nam nihče ne pove, ne napiše in ne naslika. In pri tekstilni trgovini ni več prehoda za pešce. Povrh vsega "straši" sedaj še prazen kiosk pod platanami, pa tudi v ulici Vojana Reharja so kar trije veliki lokali prazni!

-Sicer ne pišem rada o tem, kar mi povedo drugi, a tokrat bom res naredila izjemo. Starejši možakar, ki vozi le bicikel, in občasno tudi traktor, me je opozoril na Cuntovem mostu: veje sicer lepih kostanjevih dreves so z leve strani povešene v Belo, in zakrivajo pogled na drevored. Pogledala sem, in res: ceste po drevoredu od sklonjenih vej sploh ni videti z mosta. Saj imajo kostanji dovolj prostora, da rastejo v zrak, veje, ki se sklanjajo v Belo, lahko mirne duše ob pravem času požagamo!

NEKAJ BESED O PROCESIJAH

V Župnijskem listu št. 5 je zanimiv zapis o procesijah sv. Rešnjega telesa. Nekaj besed o prvih povojnih procesijah sta mi pripovedovala pokojni mož in Izidor Rehar, nekaterih procesij pa se tudi sama spominjam.

Ne vem prav, ali je bilo 1946. ali 1947. leta. Takrat je procesija še šla skozi vso Vipavo. Angleška vojna uprava je dala sveče (saj jih drugače ni bilo moč dobiti), delili so jih po hišah, koder je procesija imela pot. "Nebo" so spremljali "zaščitniki" (miličniki). Prvi za "nebo" pa so hodili člani takratnega KLO (krajevnega ljudskega odbora), čeprav je med

njimi bilo več borcev in komunistov. Občinski kurir Pitamic pa je v procesijo povabil četo vojakov. Seveda je med njimi bilo tudi dosti pravoslavcev in muslimanov, ki sploh niso razumeli, za kaj gre, ko so slišali godbo in petje, so rinili naprej, Pitamic pa jih je z razširjenimi rokami ustavljal. Nekje v "dulenjem koncu" pa je bil velik napis: Kristus kralj! Bilo je pač v času največje propagande za republiko - in je končno bilo tako prav: republika bodi na zemlji, kraljestvo pa v nebesih.

Ko sem prišla v Vipavo, je četrtek, praznik Rešnjega telesa bil navaden delavnik in so se procesije vedno vršile na nedeljo po prazniku. A nekega leta so ravno na to nedeljo bile volitve in ker so bili na ta dan vsi drugi javni shodi prepovedani, je bila procesija v soboto zvečer. Ukvarjala sem se s krašenjem oken - nekaj lončnic sem si tudi izposodila. Medtem pa sta v "stari šoli" pokojni Drejc Žigonov in neka oficirska soproga urejala volišče. Oba sta prišla k meni in me prav prijazno vprašala, če bi jim lahko odstopila kaj rož za na volišče. Povedala sem, da vse rože sploh niso moje in da jih bom potrebovala, ko bo šla mimo procesija. "Saj imate sveče in procesija bo šla vseeno," je menil Drejc. Oficirka pa je rekla odločno: "Pustite ljudima njihove običaje. Mi ionako moramo stražariti na biralištu do deset navečer, pa nek onda donesu cveče". Drejc je bil takoj sporazumen. Seveda sem to povedala tudi drugim ženskam. Ko je bilo procesije konec, smo nanosile rož v volišče, da bi dobile tudi državni blagoslov, in tako je naše volišče bilo najlepše okrašeno.

Nada Kostanjevic

VREMENSKO POROČILO

	VIPAVA	NANOS
16.-31. MAREC	68.6 l/m ² dežja, 1-krat slana, 2 nevihti, 1-krat sneg z dežjem.	32.8 l/m ² dežja, 25cm snega, min. temp. -7°C, max. 10°C.
APRIL	51.7 l/m ² dežja, 2-krat slana, 12-krat rosa, 1 nevihta. 14.aprila strela udarila v zvonik in pokvarila napeljavo.	49.3 l/m ² dežja, min. temp. -4°C, max. 19°C.
MAJ	131.7 l/m ² dežja, 4 nevihte, 1-krat zelo močna burja, 8-krat rosa.	209.9 l/m ² dežja, nevihte, min. temp. 11°C, max. 23°C.
1.-20. JUNIJ	181 l/m ² dežja, 6-krat rosa, 6 neviht.	163.6 l/m ² dežja, nevihte, min. temp. 9°C, max. 23°C.

Cenjene bralce Vipavskega glasa obveščam, da nudim vse vrste uslug v zvezi z vzdrževanjem kmetijske mehanizacije, avtomobilov in manjših tovornih vozil. Pridem tudi na vaš dom. Se priporočam!

AVTOMEHNIK

Božo KORADIN

Gradiška cesta 2, Vipava

tel 065/65-132

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 20.3.1994 DO 30.6.1995:

Dora in Lucijan Bratuš	Vojkova 34	1.000 SIT
Marija Cunta	Ob Beli 1	1.000 SIT
Alenka Čehovin	Ob Beli 1	1.000 SIT
Julka Durn	Francija	200 ff = 4.440 SIT
Marica Fabjan	Pod Gradom 11	1.000 SIT
Francka in Albert Ferjančič	Vojkova 5	1.000 SIT
Francka Ferjančič	Na Hribu 20	2.000 SIT
Milka Kodelja	Gradnikove brigade 25	3.000 SIT
Valentina Kogoj	Švedska	2.000 SIT
Božo Koradin	Gradiška c. 2	5.000 SIT
Franc Malneršič	Grabrijanova 15	1.000 SIT
Marija Pavlin	Vojana Reharja 6	1.000 SIT
Alojz Peljhan	Vojkova 7	1.000 SIT
Ivanka Premrl	Lavrinova 12	1.500 SIT
Marija Princes	Na Hribu 2	1.000 SIT
Martin Silvester	Ljubljana	1.000 SIT
Jože Strnad	Tabor 4	2.000 SIT
Milena Štekar	Pod Gradom 2	1.500 SIT
Cijan Štoka	Gradnikove brigade 8	2.000 SIT
Milka Trlikar	ul. Vojana Reharja 1	2.000 SIT
Jože in Mara Virant	Vojkova 3	2.000 SIT
Ivan Žorž	c. 18 aprila 1	2.000 SIT

Skupaj: 39.440 SIT

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
JUNIJ 1995
580 izvodov

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Vera Poniž, Nada Kostanjevic, Cijan Štoka, Peter Vrčon, Franc Cerovšek, Ivan Rehar, Mirjam Graovac, Martina Naglost, Petra Bajec, Leon Kodre in Marija Ceket - lektorica.

Sodelovali so še: Saša Rolih, Alojz Rehar, Dušan Lavrenčič, Zdenka Fučka, Božidar Premrl, Meksudin Klapič, Vilma Trošt, Tatjana Renner, Anamarija Stibilj.

Naslovna stran: Branko Tomažič

Tisk: Papirna galanterija SEDMAK, Ajdovščina

Po mnenju Urada za informiranje št. 4/3-12-669/94-23/154 z dne 23.5.1994 spada publikacija VG med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tar. št. 3, po kateri se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5%. (Ur.l. RS št. 4/92)

VSEBINA:

Mati domovina	stran	2
Ob 50-letnici zmage nad fašizmom in nacizmom	stran	3
<i>Iz naše preteklosti</i>		
Po sledovih vipavskih županov /3.del/	stran	5
Petdesetletnica čebelarke organizacije na Primorskem	stran	9
Nenavaden panj z obroči	stran	11
Po poteh Sardincev	stran	12
Vipavski portali	stran	15
Kratka kronologija občine Vipava	stran	18
<i>Iz naše KS</i>	stran	19
<i>Predstavljamo vam</i>		
Franc Kerhne	stran	20
<i>Kulturni dogodki</i>		
Vipavci Vipavi	stran	22
Zaključek šolskega leta na Škofijski gimnaziji	stran	23
Lanthierjev dvorec 1995	stran	24
<i>Iz CUIO</i>		
Zvezdnato nebo	stran	26
Nastop otrok iz Šandreža	stran	28
Likovni EX TEMPORE	stran	28
<i>Odmevi in predlogi</i>		
V prid naravi ali naši pretirani sebičnosti	stran	29
Nekaj predlogov za poživitev turizma v Vipavi	stran	30
<i>Za dom in družino</i>	stran	31
Pleve in drobtine	stran	35
Vremensko poročilo	stran	36

Cenjene bralce prosimo, da članke za naslednjo številko dostavijo najkasneje do 15. septembra 1995. Hvala!

UO

Naslovnica

Pot do slovenske samostojnosti je bila dolga. Za doseg samostojnosti je delovalo društvo za brambo narodnih pravic. Njegov član je bil tudi Radoslav Silvester, ki ga iz VG že poznamo.

